

Всеукраїнська загально-політична і літературно-художня газета

КРИМСЬКА СВІТЛЯЦЯ

<http://svitlytsya.crimea.ua>

№ 27 (1808)

П'ятниця, 4 липня 2014 р.

Видавється з 31 грудня 1992 р.

Ціна договірна

«МИ БУДЕМО НАСТУПАТИ І ЗВІЛЬНЯТИ НАШУ ЗЕМЛЮ!»

ЗВЕРНЕННЯ ПРЕЗИДЕНТА
УКРАЇНИ ПЕТРА ПОРОШЕНКА

Шановні співвітчизники!
О двадцять другій годині в понеділок 30 червня сплив термін дії одностороннього припинення вогню.

В межах плану з мирного врегулювання ситуації на Донбасі такий крок було вперше ініційовано 20 червня. 27 червня Україна продовжила його ще на три дні.

Протягом десяти діб ми продемонстрували Донбасу, Україні, всьому світові свою відданість мирному способу врегулювання спровокованого ззовні конфлікту.

Мешканцям Донецької та Луганської областей ми продемонстрували добру волю української влади.

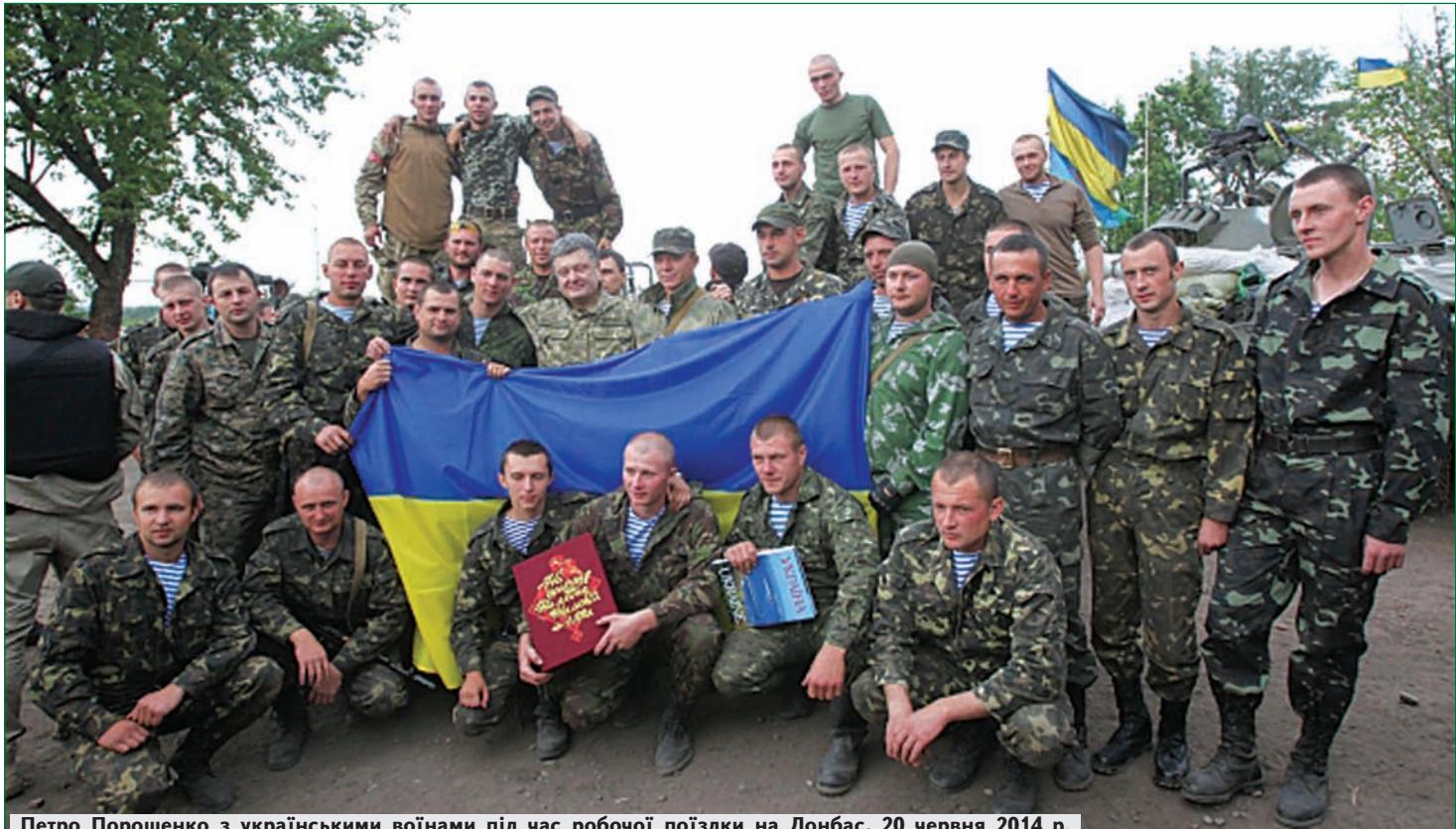
Працелюбні й мирні люди, якими є переважна більшість донечан та луганчан, відчули нашу симпатію, любов і погаву. Вони побачили ширу готовність Києва рахуватися з їхніми особливими думками та специфічними інтересами. І вони зрозуміли, що їхня безпека є нашим головним пріоритетом.

Ще сильнішою стала міжнародна підтримка України. Саме під час припинення вогню я підписав Угоду про асоціацію та поглиблена і всеохоплючу зону вільної торгівлі з Європейським Союзом.

Однак унікальний шанс з втілення мирного плану не реалізовано. Так сталося через злочинні дії бойовиків. Вони публічно декларували своє небажання підтримувати мирний план в цілому та припинення вогню зокрема. Зухвало, більше ста разів, порушили режим перемир'я.

(Продовження на 2-й стор.)

ПРЕЗИДЕНТ УКРАЇНИ ПЕТРО ПОРОШЕНКО ЗА ПІДСУМКАМИ ЗАСІДАННЯ РАДИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ ПРИЙНЯВ РІШЕННЯ ЗУПИНІТИ ДІЮ РЕЖИМУ ОДНОСТОРОННЬОГО ПРИПИНЕННЯ ВОГНЮ НА ДОНБАСІ

Петро Порошенко з українськими воїнами під час робочої поїздки на Донбас, 20 червня 2014 р.

АТО ПІДШТОВХНУЛА ДО ВИСНОВКІВ: ПАТРІОТИЗМ ТРЕБА РОЗВИВАТИ ЗМАЛЕЧКУ, А ЩЕ ДБАТИ ПРО ЯКІСНУ ОСВІТУ

НА АТО ЗА ПОКЛИКОМ
СЕРЦЯ. ВІД БАТЬКІВ —
БЛАГОСЛОВЕННЯ
І БРОНЕЖИЛЕТ

— Люди підсвідомо розуміють, що нинішня ситуація є особливою, — каже Лариса Петрівна. — Це не війна в Афганістані і не Друга світова, в якій українці воювали плечем до плеча разом з іншими народами Радянського Союзу. Тут вже скоріше Крути згадуються... А з того часу минуло майже сто років. Проте історична пам'ять — це не лише гарний вислів; щось таки зберігається у глибинах підсвідомості. Чого вартий такий лише факт: за два дні ми в Таращанському районі зібрали понад 150 тисяч гривень на українську армію! Голова Лісовицької сільської ради розповіда-

ла, що до неї тоді навіть уночі стукали у вікно старенькі бабусі і несли хто десять, хто двадцять гривень. Додаючи, що якби до їхніх обійстів під'їхали машину, то вони передали б для потреб армії ще й сало, сир, закрутки, консервацію...

Спочатку ми купували бронежилети для прикордонників, а потім подумали: що ж ми будемо висилати незнайомим людям, коли у нас уже багато таращанців воюють у «гарячих» точках. Що стосується чоловічого населення, то патріотичні настрої справді переважають — у багатьох є готовність взяти до рук зброю. Один таращанець (немолодий уже, йому 48 років) спеціально узяв відпустку, щоб поїхати на Донбас. Щоправда, він вирішив

спочатку з'їздити подивитися, яка там насправді ситуація, і коли інтереси України вимагатимуть його особистого втручання, то він готовий і повоювати. Тобто відпустку провести в боях. А коли треба, то й більше. І він не один такий — з ним ціла група дорослих чоловіків. Але це люди з життевим досвідом. Є ж випадки, коли воювати готові зовсім молоді хлопці. Вони часто просто ставлять батьків перед фактом: їдуть воювати за Батьківщину. Можу розповісти про два конкретних випадки. Один з наших випускників ще на Майдані вступив до лав Національної гвардії. Нещодавно я його зустріла і запитала, чи є йому з чим їхати на Схід? Він сказав, що екіпірувала його родина. Батько купив бронежилет і

каску, а ще хоче придбати якісь пластини, щоб можна було хоча б частково прикрити ноги. То у цього хлопця бодай є консенсус з родиною. Вони зрозуміли, що не зупинять його, то вирішили хоча б максимально подбати про захист. А інший, студент, приїздив до батьків, щоб вони написали розписку, що не проти його перебування в зоні АТО. Вони цього не зробили, сподіваючись на те, що коли син приїде в Таращу, то вони зможуть відмовити його. Проте хлопець виявився непохитним... Коли я бачила його востаннє, він був дуже засмученим. Адже їхав воювати, посварившись з батьками. А що як приїде пораненим, склаїченим?

(Продовження на 6-й стор.)

**КРИМСЬКА
СВІТЛІЦЯ**

ЗАСНОВНИКИ:

Міністерство культури і туризму України,
Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка,
трудовий колектив підприємства «Об'єднана редакція газети «Кримська світлиця»

За вагомий внесок у справу українського національного відродження, розбудову та зміцнення Української держави редакція газети «Кримська світлиця» нагороджена медаллю Всеукраїнського товариства «Просвіта» «БУДІВНИЧИЙ УКРАЇНИ»

Головний редактор
Віктор КАЧУЛА

Газета зареєстрована
Міністерством юстиції
України
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 12042-913ПР
від 30.11.2006 р.
Індекс: 90269

Редакція не завжди по-
діляє думки авторів публі-
кацій, відповідальність за
достовірність фактів не-
суть автори.

Рукописи не рецензують-
ся і не повертаються. Ли-
стування з читачами - на
сторінках газети.

Матеріали для друку
приймаються в електрон-
ному вигляді. Редакція
залишає за собою право
скорочувати публікації і
редагувати мову.

ТЕЛЕФОНИ:
головного редактора -
(067) 650-14-22
(050) 957-84-40

АДРЕСА РЕДАКЦІЙ:
95006, м. Сімферополь,
бул. Гагаріна, 5,
2-й пов., к. 13 - 14
e-mail: kr_svit@meta.ua
http://svitlytsia.crimea.ua

Віддруковано в ТОВ
«МЕГА-Поліграф»,
м. Київ, вул. Марко
Вовчок, 12/14,
тел. (044) 581-68-15
e-mail: office@mega-
poligraf.kiev.ua
Тираж — 2000

ВИДАВЕЦЬ -
ДП «Національне
газетно-журнальне
видавництво»

03040, м. Київ,
вул. Васильківська, 1,
тел./факс
(044) 498-23-65
Р/р 37128003000584
в УДКСУ у м. Києві
МФО 820019
код ЄДРПОУ 16482679
E-mail:
vidavnicstvo@gmail.com

Розповсюдження,
передплатна, реклама:
тел. +38(044) 498-23-64;
+38 (050) 310-56-63

«МИ БУДЕМО НАСТУПАТИ І ЗВІЛЬНЯТИ НАШУ ЗЕМЛЮ!»

ЗВЕРНЕННЯ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ ПЕТРА ПОРОШЕНКО

(Закінчення.)

Поч. на 1-й стор.)

Політичне керівництво сепаратистів продемонструвало небажання і нездатність контролювати дії своїх терористичних підрозділів і банд мародерів.

Скасування рішення Ради Федерації про дозвіл вводити російські війська в Україну мало позитивне, але символічне значення. Ми так і не дочекалися конкретних кроків щодо деескалації ситуації. В тому числі і в частині зміцнення контролю за кордоном.

Попри все це, мир був, залишається і буде моєю метою. Міняються лише інструменти її досягнення.

30 червня увечері відбулося засідання Ради національної безпеки та оборони України. Після обговорення ситуації я, як Верховний Головнокомандувач, прийняв рішення не продовжувати режим одностороннього припинення вогню.

Захист територіальної цілісності України, безпеки життя мирних громадян потребує не лише оборонних, але й наступальних дій проти терористів-бойовиків.

Збройні Сили, Національна гвардія, Державна прикордонна служба, Служба безпеки отримали відповідні накази.

В реалізації поставлених сьогодні завдань із захисту територіальної цілісності вони більше не обмежені режимом припинення вогню.

Ми будемо наступати і звільнити нашу землю. Непроподіження режиму припинення вогню — це наша відповідь терористам, бойовикам, мародерам. Всім тим, хто знущається над мирним населенням. Хто паралізує

роботу економіки регіону. Хто зриває виплати зарплат, пенсій, стипендій. Хто підриває залізницю та руйнує водопроводи. Хто позбавив людів нормального, мирного життя.

Збройні Сили України, Національна гвардія, інші підрозділи ніколи не дозволять собі застосовувати силу проти мирних людей. Вони ніколи не битимуть по житлових кварталах.

Українські солдати та гвардійці будуть ризикувати власними життями, аби тільки не піддавати загрозам жінок, дітей, літніх чоловіків. Всіх тих, хто живе на землі Донбасу і не бере до рук незаконної зброї.

Така одвічна лицарська природа українського воїнства. На нас — відповідальність та вібовінання за кожне мирне життя, яке, не приведи Господи, може обірватися під час військової або антитерористичної операції.

Це потребує від нас надзвичайної вивіреності кожного руху в проведенні операції. Звертаюся до кожного мешканця Донецької та Луганської областей із проханням з розумінням поставитися до моого рішення. Прошу стати союзниками в поверненні безпеки на Донбас.

Так, ви не можете протистояти бандитам фізичною силою. Але ваші сила волі й сила духу, ваша громадянська непокора до так званих «народних республік», нетерпимість та презирство до тих, хто став на шлях бандитизму, мародерства та терору, наблизить той день, коли до ваших домівок, на ваші вулиці повернеться міцній мир.

Усім, хто, ставши на шлях збройного спротиву закону

ній владі, але усвідомивши, що припустився помилки і хоче її віправити, я, як Президент, гарантую непримігнення до кримінальної відповідальності. Умова одна — добровільно скласти зброю.

Наш мирний план, як стратегія для України та Донбасу, залишається в силі. І роззброєння. І децентралізація. І вільне використання російської мови. І відновлення втраченого житла за рахунок держави. І спільні з ЄС програми створення нових робочих місць. І навіть до режиму припинення вогню ми готові повернутися в будь-який момент. Коли побачимо, що усі сторони дотримуються виконання основних пунктів мирного плану. Що бойовики звільняють заручників. Що і по той бік східного кордону загорілося червоне світло для диверсантів та постачальників зброї, і за дотриманням режиму на кордоні спостерігає ОБСЄ.

Дорогі співвітчизники!

Дорога до миру виявилася дещо складнішою, ніж хотілося. Не хочу прикрасити дійсність. Буде нелегко і не просто.

Нам, як ніколи, слід зтуртуватися для захисту України. Це потребує самовіддачі та дисципліни не лише на передовій, а у тилу.

Але не було ще жодної війни, після якої не наставав мир.

Так станеться і цього разу. Слава Україні!

ВІЙНА ЗАКІНЧИТЬСЯ, КОЛИ ОСТАННІЙ НАЙМАНЕЦЬ ЗАЛИШИТЬ УКРАЇНУ...

В.о. міністра оборони Михайло Коваль заявив, що АТО буде тривати до тих пір, поки всі найманці не залишать Україну. Про це він повідомив в ефірі телеканалу «Україна».

«Ми будемо працювати, щоб це було в найкоротші терміни. Ми повинні знищувати бойовиків, які принесли проблеми на землю Донбасу. І ми це робимо. Зупинити вогонь можемо тільки за тих умов, коли нашими опонентами будуть прийняті умови мирного плану, запропонованого Президентом», — додав М. Коваль.

* * *

У перший день відновлення активної фази АТО сили Нацгвардії та ЗСУ звільнили від російських найманців кілька стратегічно важливих пунктів у Донецькій і Луганській областях, а також відновили контроль над прикордонним пунктом «Должанський».

Про це написав радник міністра внутрішніх справ Зорян Шкіряк на своїй сторінці в Facebook. «Потужними локальними ударами по базах і позиціях терористів знищено більше 1000 бойовиків», — повідомив він.

Крім того, З. Шкіряк зазначив готовність

терористів скласти зброю. Зараз найманці «намагаються домовитися про «коридор» в РФ або гарантії амністії для тих, хто не здійснював тяжких злочинів».

ПУТИН ЗАЯВЛЯЄ ПРО ГОТОВНІСТЬ ЗАДІЯТИ «ВЕСЬ АРСЕНАЛ...

Президент РФ Володимир Путін заявив, що Росія задіюватиме «весі арсенал наявних засобів» для захисту співвітчизників за кордоном. Про це він заявив у вівторок на нараді послів і постійних представників РФ, передає власний кореспондент «Укрінформу» у РФ.

При цьому Путін популлярно пояснив, проти кого, насамперед, спрямовані ці російські потенціал. На його думку, в Україні під загрозою опинилися «люди усіх національностей, їхня мова, культура, історія».

Російський лідер у властивому йому манері дав широке тлумачення поняття «російські люди», яких Росія має захищати. «Коли говорю про російських людей і російськомовних громадян, маю на увазі людей, які відчувають себе частиною так званого широкого «російського мира», — не обов'язково етнічно російські люди, але ті, хто вважає себе російською людиною», — зазначив він. Наскільки широким може бути такого роду «російський мир», Путін у своєму виступі не уточнив...

Сьогодні відновлення активної фази АТО буде тривати до тих пір, поки всі найманці не залишать Україну. Про це він повідомив в ефірі телеканалу «Україна».

Крім того, З. Шкіряк зазначив готовність

РОСІЯ УРІЗАЛА ФІНАНСУВАННЯ ОКУПОВАНОГО КРИМУ — ГРОШЕЙ КАТАСТРОФІЧНО НЕ ВИСТАЧАЄ

Фінансування федераційної цільової програми РФ з розвитку окупованого Криму у фінансовому варіанті документа скоротилося до 620 млрд. рублів. Про це заявив глава Мінрігорозрівітку Ігор Слюняєв, передано «Новинам Криму».

Раніше передбачалося, що на ФЦП може бути направлено від 800 млрд. до 1 трлн. рублів. 25 червня нелегітимний голова Криму Сергій Аксёнов заявив, що на реалізацію програми потрібно 825 млрд. рублів, у тому числі 695 млрд. рублів — з федерального бюджету. Слюняєв уточнив, що фінансування проекту будівництва моста через Керченську протоку (найдорожчий проект, пов'язаний з Кримом) пройде «за економним сценарі-

ем». Раніше повідомлялося, що за різними варіантами на спорудження мосту в Крим буде потрібно від 283 млрд. до 349 млрд. рублів.

Росія окупувала Крим, включивши його до складу РФ в березні 2014 року. До цього в регіоні пройшов невизнаний світом референдум, на якому понад 90% учасників виступили за розмежування з Україною. В Києві, а також США і Євросоюз легітимність референдуму не визнали; у відповідь на дії РФ у Криму західні держави ввели санкції проти російських чиновників, бізнесменів і компаній.

* * *

МВФ попереджає, що, продовжуючи конфліктувати з Україною, росій-

УКРАЇНСЬКІЙ КОНСТИТУЦІЇ ВИПОВНИЛОСЯ ВІСІМНАДЦЯТЬ

Україна в суботу відзначила вісімнадцяту річницю з дня ухвалення Конституції. З нагоди свята Президент України Петро Порошенко поклав квіти до пам'ятника творцю першої української Конституції гетьману Пилипу Орлику.

В урочистій церемонії також взяли участь Голова Верховної Ради Олександр Турчинов, Прем'єр-міністр України Арсеній Яценюк, перший та другий президенти незалежної України Леонід Кравчук та Леонід Кучма, голова Київської міської державної адміністрації, Київський міський голова Віталій Кличко, члени Уряду, народні депутати, представники громадськості.

* * *

Президент України Петро Порошенко переконаний, що оновлена Конституція зміцнить засади єдності суспільства та закладе основу для формування сучасної політичної нації. «Єдине бачення усіма політичними та громадськими силами спільної мети є відповідальністю. Умова одна — добровільно скласти зброю.

Наш мирний план, як стратегія для України та Донбасу, залишається в силі. І роззброєння. І децентралізація. І вільне використання російської мови

УКРАЇНА ПІДПИСАЛА УГОДУ ПРО АСОЦІАЦІЮ З ЄС

Україна підписала Угоду про асоціацію та Заключний акт з Європейським Союзом. Підпис під документом поставив Президент України Петро Порошенко. Церемонія відбулася у будівлі Ради Європейського Союзу у Брюсселі 10 годині за місцевим часом. З української сторони на церемонії також були присутні міністр закордонних справ Павло Клімкін, Перший помічник Президента Юрій Оніщенко, заступник Глави Адміністрації Президента України Валерій Чалий, представник України при Європейському Союзі Константин Елісеєв. Підписання Угоди про асоціацію з ЄС Петро Порошенко назвав одним із найважли-

віших днів в історії Української держави. «Це — один із найважливіших днів з часу набуття Незалежності України. Ми маємо використати цю можливість для модернізації країни. Але ми потребуємо тільки одного — миру та безпеки», — зазначив Президент у коментарі журналістам перед церемонією підписання. «Ми сподіваємося, — наголосив Глава держави, — що сьогодні Європейський Союз продемонструє таку ж солідарність, як і раніше». Зранку Президент України провів робочий сідафон з Президентом Європейської Ради Германом Ван Ромпеєм та Президентом Європейської Комісії Жозе Мануелем Баррозу.

III новна пані Президент! Шановний Генеральний секретар! Шановні члени Асамблеї! Дорогі учасники! Дякую за запрошення виступити перед Асамблеєю. Вячений за можливість донести до цього поважного форуму голос українського народу з різних куточків України — східних та західних, північних та південних, вільних і окупованих.

Минув лише місяць після завершення президентської кампанії, під час якої я об'їздив усю Україну. Я побачив її миролюбною, гостинною до всіх та європейською — не лише за розташуванням, але й за покликанням. Україна завжди була гостинним домом для кожного, хто приходив з миром.

На жаль, сьогодні цей дім у небезпеці. Знайшла сила, яка прийшла в Україну не з миром. У нашому повсякденному словнику знову з'явилися слова «анексія», «сепаратизм», «найманці». Що ми можемо зробити для того, щоб зупинити насильство і не допустити його переворотна на повномасштабну війну? На жаль, сьогодні це питання стосується не лише України. Воно стосується всієї Європи.

Шановні члени Асамблеї! Все почалося минулого листопада, коли колишня влада забрала в українців міро, відмовивши від європейської інтеграції, не спітавши українців і не давши взамін нічого, крім корупції та нехтування людською гідністю. Україна піднялася і почалася Революція Гідності. Народ переміг. Ця перемога дала великою кров'ю і великими жертвами.

Росія, яка двадцять років тому в обмін на ядерну зброю обіцяла піклуватися про суверенітет України, всупереч Великому договору між Україною та Росією, всупереч Будапештському меморандуму, який пообіцяв мир в обмін на третій за розміром в світі ядерний арсенал, стала агресором і зруйнувала стабільність в цьому регіоні. А разом з ним — і систему балансів і противаг у сучасному світі.

З цієї трибуни я хотів би від імені всіх українців подякувати Раді Європи, і особливо її Парламентській Асамблії, за негайне реагування на військову агресію. Ця підтримка конче була потрібна і залишається потрібною для України. Рішення Комітету Міністрів і Парламентської Асамблії становлять правову основу для подальшого відновлення справедливості та забезпечення прав усіх людей, які проживають на окупованих територіях. Треба зупинити факти фінансування та озброєння терористичних груп у Донецькій та Луганській областях, які все ще відбуваються з боку Російської Федерації. Більшістю це другий етап агресії. У 2008 році ми це спостерігали в Грузії. У 2014 році, на жаль, це відбувається за рахунок суверенітету України. І питання «хто буде наступним?» є відкритим.

І саме тому Європа зараз має продемонструвати спіль-

«УКРАЇНСЬКИЙ НАРОД НЕ ХОЧЕ ВІЙНИ, НЕ ХОЧЕ АНАРХІЇ І НЕ ДОПУСТИТЬ ЇЇ...»

ВИСТУП ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ ПЕТРА ПОРОШЕНКА НА СЕСІЇ ПАРЛАМЕНТСЬКОЇ АСАМБЛЕЇ РАДИ ЄВРОПИ

ність і солідарність. Бо проблема для Європи сьогодні — це відсутність реального механізму збереження миру, захисту територіальної цілісності та демократії. Воно повноцінна модель була зруйнована, і зараз на наші з вами плечі лягає відповідальність за створення нової моделі. Без відчуття реальності легко створити суспільний грунт для агресії. І, на жаль, сьогодні агресія переповнє російське суспільство. Вона лежить в основі і політики, і суспільного ставлення до України з боку Російської Федерації. Але Україна пропонує їй переконаність і моральну силу.

Очевидно, що без повернення Криму нормалізація наших відносин не можлива. Але ми — люди миру. І тому українська влада і я особисто, як український Президент, вийшов з ініціативою мирного плану. Воно повинен бути діалог та готовність домовлятися заради збереження людських життів.

Шановні члени Асамблеї! Найбільших збитків конфлікту завдають звичайним піресічним громадянам. І це сьогодні переконливо бачимо в окупованому Криму. Ми бачимо, як порушуються політичні, мовні та культурні права громадян. Як завжди, найбільше потерпають національні меншини. Кримські татари та етнічні українці є сьогодні об'єктом дискримінації. Щодня ми отримуємо все нові повідомлення про порушення свободи слова та ЗМІ, прав на освіту, віросповідання, громадянство, проживання, працю, права власності на землю, доступу до охорони здоров'я і освіти.

У проблемних регіонах на сході України ситуація ще більш кричула. Незаконні озброєні групи намагаються встановити диктатуру насильства. Викрадення, незаконні затримання, вбивства, тортури, зникнення та переслідування стали частиною життя постраждалих районів.

гинули. План встановлює рамки для політичного врегулювання на основі деескалації, стабілізації і діалогу. Його імплементація обговорюється у рамках створеної Тристоронньої контактної групи за участі представників України, Російської Федерації, ОБСЄ, Європейського Союзу. Необхідно передумовою є зупинення вогню. Перед оприлюдненням мій План був обговорений з представниками всіх місцевих легітимних органів влади Донбасу, бізнесової еліти, яка представляє найбільше виробництво Донецького регіону. Вони всі одноголосно його підтримали.

Одностороннє припинення вогню було запропоновано о 22:00 20 червня та триватиме до 22:00 години 27 червня. Наши завдання було перейти від режиму бойової охорони кордону до режиму його надійного контролю. Якщо буде контроль на кордоні — припиниться незаконний потік найманців, танків, бронетехніки та важкого озброєння на територію України. Україна застіканена і запропонувала інтенсифікувати зусилля Організації безпеки і співробітництва в Європі щодо встановлення

змін. Це не сприяє встановленню миру. Чого реально прагнуть неспокійні регіони? Того ж, що і будь-яка місцева громада. Більше повноважень, більше автономії, право на ухвалення рішень. Право спілкуватися тією мовою, якою вони вважають за потрібне. Право покладати квіти тим пам'ятникам, яким вони вважають за потрібне. Право співати пісні тією мовою, якою ім подобається. Це все дає їм програма децентралізації влади в якості конституційних змін, запропонованих мною. І сьогодні український Парламент затримав проект змін до Конституції Президента Порошенка, де ключовим елементом змін є децентралізація влади. Ніколи в Україні не було такого, щоб Президент, який виграв вибори з повноваженнями призначати голів обласніх та районних державних адміністрацій, відмовлявся від цього і передавав ці повноваження на місця. І я впевнений в тому, що ця ідея буде підтримана українським Парламентом. В Україні мають відбутися по-зачергові місцеві вибори в зв'язку з прийняттям змін до Конституції для того, щоб обрані лідери територіальних

жорсткого моніторингу з елементами контролю ситуації на місцях. Ми запросили їх до кожного блокпосту і гарнізону, офіційно про це декларую, запросити російських представників долучитися до моніторингу кордону, щоб впевнитись у жорсткому дотриманні взятих на себе зобов'язань з українського боку.

Мирний план був підтриманий всіма основними країнами світу, за що Україна їм надзвичайно вдячна. У той же час очевидно, що цей мирний план запрацює лише за підтримки Росії. Поки що, на жаль, ця підтримка Російської Федерації є абсолютно недостатньою. Добре, що Рада Федераций вже не збиряється, нарешті, проголосувати війну Україні. Але війну ніхто й не проголосував. Її просто ведуть. Ведуть зараз, в ці хвилини. Замість того, щоб відвести своїх найманців, з боку російського кордону заходить все нові, добре оснащені і вмотивовані бойовики. Президент Путін вчора під час нашої телефонної розмови разом з Федеральним канцлером Німеччини Ангелою Меркель і Президентом Франції Франсуа Олландом висловив свою підтримку мирного плану. Ми з надією чекаємо тепер реальних кроків. І я з цієї трибуни хочу, що раз наполегливо закликали Росію сприяти врегулюванню ситуації! Підтримайте Мирний план діямі, а не словорівні! Більше, що цим діямі ми зупиняємо смерті цивільних і військових людей, які боронять суверенітет і територіальну цілісність держави. І ми чекаємо цих дій. Посилте охорону кордону! Зупиньте нелегальний потік військової техніки! Перестаньте рекрутати найманців! Врешті-решт, що винуватці в цих трагедіях будуть притягнуті до відповідальності. Шановні члени Асамблеї! Україна підтримує реформи, а також ідею децентралізації.

Український народ не хоче війни, не хоче анархії і не допустить її. Всі ідеї сепаратизму були штучно нав'язані Україні ззовні. Україна є монолітною. Треба зупинити потоки брехні і ненависті, які поширяються російсь-

жорад набули вже нових повноважень і нової відповідальності. Обрані представники увійдуть до складу місцевих рад, які, з свою чергу, сформують виконавчі комітети. Окремою проблемою є відновлення економіки донецького регіону. І мені дуже приємно, що ми разом з нашими партнерами з Європейського Союзу і Сполучених Штатів Америки розробили окрему програму створення нових робочих місць, яка передбачає задолучення великої кількості інвестицій. Вона включає проект програм економічного відновлення регіону. Належним чином буде вирішено питання розподілу коштів між центром та регіонами. У повній відповідності з Європейською хартією місцевого самоврядування влада в Україні буде децентралізована мійм проектом Конституції. Я підтримую налаштуваність активізації міжнародної панелі розслідування Ради Європи, яку ми обговорювали разом з Генеральним секретарем для експертного розслідування застосування сили як проти Майдану 18, 19, 20 лютого, так і трагічних подій в Одесі 2 травня. Ми готові до відкритої співпраці для того, щоб весь світ прозорується, що винуватці в цих трагедіях будуть притягнуті до відповідальності. Шановні члени Асамблеї! Україна підтримує реформи, а також ідею децентралізації. Потрібен більший громадський контроль за призначеним і роботою судів. Потрібні практичні гарантії незалежності судової влади. Ми маємо змінити роль та функції Генеральної прокуратури, перетворити її з інструменту покарання на засіб забезпечення законності та захисту прав людини. Новий формат судочинства має бути належним чином відображені у змінах до Конституції. Потрібні корупції, призначенні нових суддів, загальна модернізація державної служби завершать картину нової судової системи в Україні. Пані і панове! Останні місяці особливо чітко продемонстрували важливість цих реформ. Потрібен більший громадський контроль за призначеним і роботою судів. Потрібні практичні гарантії незалежності судової влади. Ми маємо змінити роль та функції Генеральної прокуратури, перетворити її з інструменту покарання на засіб забезпечення законності та захисту прав людини. Новий формат судочинства має бути належним чином відображені у змінах до Конституції. Потрібні корупції, призначенні нових суддів, загальна модернізація державної служби завершать картину нової судової системи в Україні. Пані і панове! Останні місяці особливо чітко продемонстрували важливість цих реформ. Потрібен більший громадський контроль за призначеним і роботою судів. Потрібні практичні гарантії незалежності судової влади. Ми маємо змінити роль та функції Генеральної прокуратури, перетворити її з інструменту покарання на засіб забезпечення законності та захисту прав людини. Новий формат судочинства має бути належним чином відображені у змінах до Конституції. Потрібні корупції, призначенні нових суддів, загальна модернізація державної служби завершать картину нової судової системи в Україні. Пані і панове! Останні місяці особливо чітко продемонстрували важливість цих реформ. Потрібен більший громадський контроль за призначеним і роботою судів. Потрібні практичні гарантії незалежності судової влади. Ми маємо змінити роль та функції Генеральної прокуратури, перетворити її з інструменту покарання на засіб забезпечення законності та захисту прав людини. Новий формат судочинства має бути належним чином відображені у змінах до Конституції. Потрібні корупції, призначенні нових суддів, загальна модернізація державної служби завершать картину нової судової системи в Україні. Пані і панове! Останні місяці особливо чітко продемонстрували важливість цих реформ. Потрібен більший громадський контроль за призначеним і роботою судів. Потрібні практичні гарантії незалежності судової влади. Ми маємо змінити роль та функції Генеральної прокуратури, перетворити її з інструменту покарання на засіб забезпечення законності та захисту прав людини. Новий формат судочинства має бути належним чином відображені у змінах до Конституції. Потрібні корупції, призначенні нових суддів, загальна модернізація державної служби завершать картину нової судової системи в Україні. Пані і панове! Останні місяці особливо чітко продемонстрували важливість цих реформ. Потрібен більший громадський контроль за призначеним і роботою судів. Потрібні практичні гарантії незалежності судової влади. Ми маємо змінити роль та функції Генеральної прокуратури, перетворити її з інструменту покарання на засіб забезпечення законності та захист

ЧОМУ «РОСІЙСЬКИЙ» НЕ СТАНЕ КУРОРТОМ

Всупереч обіцянкам політика російської влади на окупованому Кримському півострові не поверне йому статус «всесоюзної оздоровниці».

Спроби Росії тут і одразу відмовитися від усього українського у Кримському федеральному окрузі — а саме так зараз іменуються тимчасово окуповані АР Крим та Севастополь — вже починає відігравати з кремлівськими стратегами злий жарт. Привнесений Москвою колапс у соціально-економічне життя півострова та бажання якомога швидше відгородитися від материкової України негативно вплинули на основу місцевої економіки — туризм.

«Шахтарі» волею Його Величності

У Кремлі дивним чином забули квітневі тези свого ж вождя про те, що в Криму «матеріально-технічна база підприємств відпочинку, санаторіїв, курортів Криму занепала» і що «за російськими санітарно-епідеміологічними нормами їх навіть не можна на сьогодні використовувати для проживання людей». Як стверджував тоді Путін, в Крим ідути лише шахтарі, яким «виплити півсклянки — і на пляж».

Тепер же, коли туристів у Криму через російську окупацію прогнозовано мало, у Кремлі всіма методами намагаються врятувати ситуацію. Для цього на «шахтарів-алкоголіків» наказано перетворитися російським бюджетникам. Усім ім «наполегливо порекомендували» провести літні відпустки на новій «ісконно руській землі».

Брудна військова база

При цьому, продовжуючи свою лінію на мілітаризацію півострова (вочевидь, для оборони від уявних «правосеків»), у Білокам'яній воліють заплащувати очі на головні локальні проблеми туризму та рекреації, з якими зіткнуться сьогодні і в осіжному майбутньому всі росіяни і нечисленні інтуристи, які оберуть для відпочинку окупований Крим.

Та поки що минено соціальні, економічні та інфраструктурні проблеми і зуਪинимось лише на одному з наріжних каменів успішної туріндустрії — екології. Чого гріха таїти, з нею у Криму, при всьому його потенціалі, не заладилося ще з радянських часів, коли в Кремлі сиділи інші вожді. Основний постулат того часу: на першому місці

— інтереси держави, а потім — людини. В результаті забруднена атмосфера та небезпечне море подавалися як щось очевидне, пожертвувасти чим задля міці держави — загальний об'язок усіх. І яскравий приклад цьому — місто «руської слави» Севастополь.

Великий негативний внесок у забруднення атмосфери у місті роблять численні підприємства теплоенергетики (блізько 45% від загальних викидів стаціонарними джерелами). Втім, не менш «корисним» для здоров'я севастопольців і гостей міста була і залишається діяльність підконтрольних Чорноморському флоту РФ військових формувань.

Так, у військових частинах севастопольського гарнізону на обліку перебуває понад півсотні котельних, з яких 80% — вугільних і 2% — газових. І це при тому, що вугільні котельні викидають у 4–5 разів більше забруднюючих речовин, ніж газові. Як рахували вчені, загальний об'єм викидів у атмосферу від російських військових у Севастополі — 2100 тонн щорічно. А в цьому диму майже все — від шлаків і сірчистого ангідриду до мікроелементів та важких металів, деякі з яких токсичні. Яким чином це поєднується з оздоровчими прагненнями туристів — запитання риторичне...

Окрім атмосфери, у місті з особливим статусом проблеми і з найпривабливішим місцем для відпочиваючих — морськими водами, ресурсами. Зокрема, візитна картка — бухти Севастополя — залишаються одними з найзабрудненніших бухт Чорного моря. У цих водах є все «необ-

хідне»: лідан, гептахлор, гексахлорбензол, хлорфенол, детергенти тощо. За окремими компонентами забрудненість перевищує гранично допустиму норму в 7 (!) разів. Акумуляція забруднюючих речовин у донному сегменті севастопольських бухт також зашкалює.

Не набагато краща ситуація і на Севастопольському узмор'ї — акваторії від миса Сарич до миса Луккул. Відповідно до індексу забрудненості морські води на цій ділянці класифікуються як помірно забруднені і забруднені. Для порівняння, в сусідніх районах — у районі Євпаторії, Алупки та Великої Ялти — води оцінюються як помірно забруднені.

Не сприяє покращенню ситуації із забрудненням морем і міська каналізація, стан якої бажає кращого. Побудована ще в радянські часи, вона й досі використовується на безальтернативній основі. При цьому найбільш гостро проблема стоять у перлині південного берега Криму — Балаклаві. Очисних споруд там узагалі немає.

Більшість же севастопольських каналізаційно-очисних споруд забезпечують лише механічне очищенння стічних вод. І потім все це «очищене» йде прямо куди? В море! Через періодичні аварії (до 30 на рік) в морське середовище потрапляють і взагалі неочищені стічні води. А звідти вже пряма загроза здоров'ю відповідаючих.

І якщо взяти до уваги те, що пляжі Севастополя розміщені безпосередньо в адміністративних кордонах міста, картина для туристів виглядає зовсім нерайдженою. Так, головні місця відпочинку біля моря — пляжі Парк Перемоги, Омега, Сонячний, Хрустальний, Учкуївка, Любомівка — усі вони розміщені у безпосередній близькості до джерел забруднення — підприємств і численних військових частин. Такою ж «особливістю» пляжного відпочинку є наявність поруч із загадуваних об'єктів системи відведення стічних вод у море. А при

КРИМ

Мертий туристичний сезон у Коктебелі (kafanews.com)

аварії на цих об'єктах пляжі взагалі використанню не підлягають.

Війська замість екології

Сьогодні весь цей комплекс проблем характерний для всього півострова, який унаслідок окупації дістався Росії. При цьому, справедливості заради, варто зазначити, що навіть ці невеселі показники кардинально різняться у країні бік порівняно з тим, що дісталося Україні при розпаді СРСР. Зусилля з демілітаризації Криму і, зокрема, Севастополя разом з низкою реалізованих Київом екологічних проектів значним чином покращили сферу проживання регіону. Повітря і море стали кращими, що, власне, підтверджується результатами низки наукових досліджень.Хоча роботи у цьому плані в автономній республіці залишалося на тривалий час.

Втім, Крим тепер очікують не настільки обнаділиві перспективи, з огляду на перші кроки Кремля та його загальний досвід господарювання.

Так, на тлі відмові від екологічних проектів, які реалізувалися в Криму Україна, сьогодні російська сторона задекларувала курс на повернення радянської могутності Криму у військовій та економічній сферах. З туристичного об'єкта півострів знову хочуть перетворити на потужну військову базу.

Як запевнив нещодавно головнокомандувач ВМФ

РФ Віктор Чірков, «відповідно до програми військового кораблебудування у найближчі шість років на Чорноморський флот плащається надходженням близько 30 бойових кораблів різних класів і суден за безпечення». Також російський флот планує відновити усю закладену у радянські часи інфраструктуру базування на території Кримського півострова. Крім того, вже зараз у Криму відбувається процес осідання на довгий перспективу сухопутних військ та авіації ЗС РФ — тих, кого, як божився Путін, не було до «Кримнаша», і тих, хто прийшов і прибуває зараз. Про те, що це прямий додатковий удар по техногенній обстановці та на вкотишньому середовищі, можна й не говорити...

Екзальтованим кримчанам все одно байдуже, аби лише «Правий сектор» не прийшов. А Кремлю... А що Кремлю? Принцип «пріоритет — державі, а людина — другорядне» ніхто і ніколи в Білокам'яній не скасовував.

На крайній випадок для туристів є Сочі, куди вбухано мільярди доларів. Чи, може, Росія цього й добивається: туристи — в Сочі, а Крим — військова база?

Дежаво

При цьому екологічні наслідки нинішніх кроків мілітаристської верхівки Росії кримчани і, передусім, севастопольці могли б почерпнути з тієї ж історії. Так, у 1976–1988 рр. — у

період розквіту Чорноморського флоту, про який так люблять нині згадувати апологети ідеї повернення півострова в лоно Росії, — навантаження на екологію міста без перебільшення було колосальним.

Наукові дослідження того періоду демонструють, що щороку викиди в атмосферу проміліярієв, організацій і об'єктів Чорноморського флоту складали 11 600 тонн (!), з яких лише сірчаного ангідриду та твердих частинок було 4300 та 2800 тонн відповідно. І в цих викидах вже точно було все — від бензапірену та фенолу до п'ятиокису ванадія та азотної кислоти. Внаслідок цих викидах, а також зливання неочищених стічних вод в море та діяльності ЧФ відбулися значні зміни в біологічному різноманітті севастопольського регіону. Ряд морських організмів та риб безповоротно зникли...

Судячи з усього, саме такі перспективи готову знову Криму кремлівські вожді і його місцеве кримське лобі, йдучи шляхом мілітаризації та повернення АР Крим і Севастополя в радянське минуле. Тільки тепер без «світлого майбутнього». І те, що багатьох кримчан ці перспективи і цей напрямок руху вочевидь не влаштовують, нікого вже хвилювати не буде. Як не буде у найближчі роки і напливу туристів на кримські пляжі.

Василь КОРОТКИЙ

«УКРЗАЛІЗНИЦЯ» ЗАЯВЛЯЄ, ЩО КРИМ БЕЗ ЇЇ ВІДОМА ПІДНЯВ ЦІНІ НА КВІТКИ

Державна адміністрація залізничного транспорту України («Укрзалізниця») спростовує інформацію, опубліковану в деяких ЗМІ, про відхилення в Криму української автоматизованої системи продажу квитків «АС ПП УЗ» і, як наслідок, підвищення цін на залізничні квитки на півострів, повідомила прес-служба відомства.

«На адресу «Укрзалізниці» від Кримської дирекції залізничних перевезень не надходило листів або телеграм щодо переходу на російську систему продажу квитків «Експрес-3», а отже, і на міжнародний тариф на поїзди, що курсують з півострова на материкову частину України», — йдеться в повідомленні.

За даними прес-служби, АР Крим самостійно та в односторонньому порядку перешла на російську автоматизовану систему продажу квитків «Експрес-3».

«Укрзалізниця» вживає заходів для повернення порядку продажу квитків у кримських залізничних касах

на потяги, що курсують по материковій частині України за внутрішнім тарифом», — сказано в повідомленні.

«Про результати проведеної роботи буде повідомлено додатково», — зазначили в прес-службі.

Як повідомляє УНІАН, «Укрзалізниця» продовжila попередній продаж квитків на поїзди, що курсують у кримському напрямку і наезд, до 1 вересня 2014 року.

Пасажироперевезення з материкової частини України до анексованого Криму в період з 1 до 16 червня 2014 року скоротився порівняно з аналогічним періодом 2013 року в 2,8 раза — до 51,2 тис. пасажирів зі 142 тис. осіб.

УКРАЇНА СКОРО РОЗПОЧНЕ ПЕРЕГОВОРИ З РОСІЄЮ ПРО КРИМ

Україна планує найближчим часом розпочати переговори з Росією щодо Криму. Про це в інтерв'ю австрійській газеті Die Presse заявив міністр закордонних справ України Павло Клімкін, повідомив прес-служба МЗС.

«У Росії немає ефективної перспек-

тиви стосовно Криму. Ми відносно скоро розпочнемо переговори, в тому числі з Росією, щоб знайти Modus vivendi для Криму», — сказав міністр.

П. Клімкін підкреслив, що поки півострів перебуває в російській окупації, в нього ніхто не захоче інвестувати, адже українська влада одразу ж відреагувала б юридичним шляхом.

Також П. Клімкін зазначив, що Україна «хотіла активно діяти в Криму», але «це коштувало б багатьох людських життів»...

БІЗНЕСМЕНІ ОКУПОВАНОГО КРИМУ ПИШУТЬ ЧОЛОБІТНІ ДО МОСКВИ...

Голова кримського регіонального відділення «Ділової Росії» Олексій Гринцевич направив у центральний апарат організації лист з переліком проблем, з якими стикаються кримські підприємці після окупації Криму Росією.

Незважаючи на те, що після анексії Криму республіку відвідали численні делегації російських чин

КРИМЧАНИ ПОЗБУВАЮТЬСЯ ІЛЮЗІЙ...

Після анексії Росією Криму мешканці півострова впритул знайомляться із новою реальністю: захмарні ціни, ізоляція від усього світу, порожні пляжі та переділ бізнесу, їдеться у сюжеті ТСН.Тиждень.

Ще за тиждень до так званого референдуму один із найактивніших сепаратистів, кримський віце-прем'єр Рустам Теміргалієв запевняв, що перехідний період триватиме рік. Тобто гривня і рубль ходять одночасно, пенсії і соціалку збільшать, власність перереструють формально, і кримчани жодного дискомфорту не відчурут.

Минуло три місяці, а жителі Криму вже ситі по горло «казковим» життям по-російськи.

«Нормальні ціни були. Зараз ціни жахливо підскочили — не в три, а у чотири рази», — нарікає місцева жителька Віра Павлівна.

«За українським законодавством ми отримували певну суму дитячих грошей, допомогу, а за російським законодавством тепер ми будемо отримувати ще менше, а ціни зросли», — зауважив, у свою чергу, кримчанин Олександр.

«У мене пенсія була на рівні 2 тис. 800 грн. Я не шукав, про те я не заглядав у кишено до кінця місяця. Сьогодні, хоча нам пенсію підвищили на 75%, важкувато», — додав житель окупованого півострова Олександр Богачов.

Космічні ціни, за якими не встигає збільшена пенсія, черги, дефіцит, підвищення комунальних платежів, незрозуміла політика для бізнесу, загроза втрати власності, паралізована банківська система, проблеми водо- та енергопостачання, переслідування інакодумців — це реалії російського Криму.

Замість обіцянного року гривню з окупованого Криму «вижили» вже за 2,5 місяця після «референдуму». На думку економістів, це було зроблено з метою максимально ускладнити бізнес-сто-

сунки Криму та України.

«Радники пана Путіна не можуть не розуміти, що українські продукти, які в середньому в два рази дешевше російських та в кілька разів кращі них за якістю, — це постійна агітація за Україну», — зауважив економічний експерт Андрій Клименко.

На перша ж спроба окупантів припинити таку агітацію провалилася. Коли Росспоживнагляд заборонив ввозити на півострів українське молоко, ціни злетіли, а прилавки стірмко спорожніли.

Кримським урядникам, які ще вчора агітували за Росію, нині доводиться говорити правду — практично антиросійську. «Оптові ціни російських виробників значно вищі від українських. Ціни у Краснодарському краї, наприклад, на 50-60% уже вище на соціальні товари і на 50% і 100% — на інші товарні групи», — звітувала міністр економіки Світлана Верба.

Відтак самопроголошеному уряду довелося боротись не з заводом, а із вивозом якісніших українських харчів із півострова, оськільки росіяни кинулися їх скраплювати. «Звідси вже вивезли всі дешеві товари, і тепер туди доставка товару буде — це жахливо, скільки буде коштувати», — пророкує далекобійник зі Ставропольського краю Олександр Роман.

Водночас далекобійники відмовляються везти товари із Росії на півострів. На один рейс вони витрачають півмісяця, тому що тижнями стоять у чергах на пором, який ще й вдвічі піднів ціну. «З яких прянків раптом стало 22 тисяч? \$ 700 — раніше на Туреччину машина так коштувала. А тепер по території Росії ті ж \$ 700. Будь-який товар, пляшка води тепер буде мало не у два рази дорожче, ніж у Росії», —

запевнив Олександр Роман. Тим часом, про російські налаштовані підприємці, які орендують узбережжя в Євпаторії, тепер широ не розуміють, чому держава, якої вони прагнули, не відповідає їм взаємністю. Їхні споруди на пляжі нині заносять.

«За що ми боролися? За що ми ходили, блокували військові частини разом із вашими хлопцями? Зараз ви робите те, щоб над нами Україна сміялася», — закінчив підприємець російським правоохоронцям.

Експерти кажуть, що в Криму триває банальний перерозподіл бізнесу та території. Слови про захист інтересів курортників — це прикриття. Адже туристів просто немає.

Порожні готелі, оздоровниці та пляжі — такого сезону в Криму не було ніколи. «Зараз не єде ні Україна, ні Росія. Ті діячі табори, з якими ми постійно працюємо, у першу зміну не відкрилися, у другу зміну не відкрились», — розповіла директор турфірми Людмила Заяць.

Крім того, анексований Крим оминають літаки і круїзні лайнери. Міжнародні компанії строго дотримуються рекомендацій ООН щодо заборони заходу суден на окуповану територію.

«Ялта цього року, до речі, повинна була прийти 160 заходів круїзних лайнерів з усього світу — і це було б рекордом за всю історію Ялти. Також очікувалася рекордний круїзний сезон у Севастополі. Цього не буде. Нема жодного судна і не буде», — зазначив економічний експерт Андрій Клименко.

Спорожнілі порти, автosalони та заморожений ринок нерухомості. Безлюдний берег та мертві тиша, яку цьогоріч не порушуватимуть всесвітньо відомі музичні фестивалі, що збиралася на узбережжя тисячі людей. Кастантип із Сакського району переїжджає до Грузії, Джаз-Коктель — з-під Феодосії до Одеси. Російський гімн, здається, заглушив усе, чим Крим колись пишався...

У СЕВАСТОПОЛІ МІТИНГУВАЛИ ПРОТИ КОРУПЦІЇ

Минулої неділі на площі Нахімова в Севастополі зібралися близько сотні жителів, протестуючи проти корупції в місті.

У мітингу взяли участь прихильники російської політичної партії «Народ проти корупції», представники козачої громади «Соболь», підприємці, представники Севастопольського інституту банківської справи (СІБС), студенти, пенсіонери, а також колишній президент Криму Юрій Мешков, пише «Крим.Реалії».

Учасники мітингу тримали в руках прапори своїх організацій і гасла, що закликали до припинення рейдерського захоплення СІБС.

У своєму виступі на мітингу голова козачої громади «Соболь» Володимир Тюнін заявив, що за чотири місяці російської влади в Севастополі «проти корупції не

було зроблено нічого».

Він також розкритикував рішення виконуючого обов'язки губернатора Севастополя Сергія Меняєля, який заборонив будівництво в місті.

«Якщо ти заборонив щось, ти повинен запропонувати альтер-

нативу», — сказав з цього приводу Тюнін на адресу губернатора.

Лідер козачої громади також заявив, що в Севастополі зростають тарифи і ціни, загострилися проблеми з роботою, а обіцянного переформатування влади так і не відбулося.

У свою чергу, колишній президент Криму Юрій Мешков у своєму виступі на мітингу розкритикував політиків, які були при владі в українські часи і входять у владу в нинішньому Криму.

З цього приводу Мешков заявив, що переверні «митто скочило на поїзд, який відвіз їх до Москви».

Говорячи про розпочату передвиборну кампанію в Криму, екс-президент Криму сказав, що «збіговисько мерзотників знову зібралось у владу».

Цю тему продовжив представник козачої громади «Соболь» Сергій Кисельов, який заявив, що «Партія регіонів уже успішно пролізла в усі структури влади в Севастополі».

За що боролися?

КИТАЙ ВІДХРЕСТИВСЯ ВІД ПЕРЕГОВОРІВ щодо БУДІВНИЦТВА ПОРТУ В КРИМУ

Китайська компанія Beijing Interoceanic Canal Investment Management Co (BICIM) спростовує інформацію, що почала гуляти по ЗМІ, про те, що відновила переговори з російською стороною і кримською владою з питання будівництва в Криму глибоководного порту. Про це в ексклюзивному коментарі агентству «Укрінформ» заявили у керівництві BICIM.

«Останніми днями деякі ЗМІ, не отримавши офіційної заяви від нашої компанії, опублікували інформацію про проект, що реалізується компанією в Криму, яка не відповідає дійсності... Враховуючи всім відомі причини, наша компанія тимчасово призупинила роботу за проектом і зараз не планує її відновлювати», — заявили у BICIM.

«Будучи відповідальним міжнародним підприємством, ми всіляко поважаємо засадничі принципи міжнародних відносин і в майбутньому завжди будемо здійснювати свою операційну діяльність на основі цих принципів. Компанія на засадах взаємної поваги, взаємної вигоди буде активно розвивати співпрацю з підприємствами України та підприємствами всіх країн світу з метою сприяння розвитку світової економіки і докладати спільні зусилля для підвищення благополуччя людей», — наголосив у BICIM.

Нагадаємо, що 5 грудня 2013 року під час візиту Віктора Януковича у КНР було підписано Меморандум про співпрацю з українським підприємством з будівництва у Криму глибоководного порту і промислові зони. Для вивчення питань щодо реалізації проекту фахівці BICIM навіть відвідали Крим. Однак обставини змінилися після анексії півострова.

Минулого тижня ряд російських, а з ними й деякі українські ЗМІ з посиланням на першого віце-прем'єра Криму Рустама Теміргалієва розтиражували інформацію про те, що китайські інвестори після візиту Володимира Путіна до Китаю нібито відновили перервані взимку переговори. Як раніше повідомляв «Укрінформ», вартість проекту оцінювалася в \$ 3 млрд. з подальшим можливим збільшенням суми до \$ 10 млрд.

EXXONMOBIL ВІДМОВИЛАСЯ ВІД ВИДОБУТКУ ГАЗУ НА КРИМСЬКОМУ ШЕЛЬФІ

Американська компанія ExxonMobil, яка виграла тендер на освоєння Скіфської ділянки на українському шельфі Чорного моря, відмовилася від планів видобувати газ через російську анексію півострова. Про це заявив посол США в Україні Джейффрі Пайєтт в інтерв'ю ZN.UA.

На запитання, які перспективи видобутку на чорноморському шельфі біля берегів Криму, Пайєтт відповів: «Нульові. Сполучені Штати не визнають незаконної анексії Криму. Через незаконність російського статусу в Криму, я думаю, ви навряд чи побачите будь-де на півострові якісні міжнародні компанії».

«Через російське вторгнення економіка Криму зазнає величезних збитків. Ви вже бачите це, наприклад, у галузі туризму. Я думаю, це проявиться і в сфері інвестицій», — спрогнозував він. Пайєтт також зазначив, що Штати будуть активно підтримувати український уряд у пошуку та використанні правових механізмів для повернення Криму.

Нагадаємо, переможцями конкурсу на розробку Скіфської ділянки став консортіум на чолі з американською ExxonMobil (40%, оператор), Shell (35%), австрійською OMV в особі румунської «дочки» Petrom (15%) та НАК «Надра України» (10%).

Площа Скіфської ділянки становить 16,698 тис. кв. км, його територія межує з островом Змійний. Раніше сумарні інвестиції у Скіфську ділянку оцінювалися у \$ 10-12 млрд., прогнозований щорічний обсяг видобутку природного газу — до 3-4 млрд. куб. м.

«ВЛАДА» КРИМУ ЗАГАРБАЛА

ПРИБУТКОВИЙ УКРАЇНСЬКИЙ СУДНОБУДІВНИЙ ЗАВОД

Депутати так званої держради Криму ухвалили рішення про націоналізацію суднобудівної компанії «Море» у Феодосії, яка випускає як військові, так і цивільні судна на повітряні подушці і на підводних крилах. Рішення про те було оголошено в середу, передає «Укрінформ».

«Власністю Республіки Крим є рухоме і нерухоме майно відкритого акціонерного товариства «Суднобудівна компанія «Море» у складі необігових і обігових активів», — йдеться в рішенні.

За перше півріччя минулого року ВАТ «Феодосійська суднобудівна компанія «Море», що входить до складу ДК «Укроборонпром», отримав 184,8 млн. гривень чистого прибутку — в 22 рази більше, ніж за весь 2012 рік. Істотне зростання економічних показників діяльності пов'язане, насамперед, з успішним виконанням контракту з будівництва для ВМС Китаю десантних кораблів на повітряні подушки проекту 958 типу «Зубр». При цьому підприємство мало намір диверсифікувати ринок збуту продукції шляхом освоєння цивільної продукції.

ВАТ «Феодосійська суднобудівна компанія «Море» спеціалізується на військовому і цивільному суднобуд

АТО ПІДШТОВХНУЛА ДО ВИСНОВКІВ: ПАТРІОТИЗМ ТРЕБА РОЗВИВАТИ ЗМАЛЕЧКУ, А ЩЕ ДБАТИ ПРО ЯКІСНУ ОСВІТУ

(Закінчення. Поч. на 1-й стор.)

Ці два випадки яскраво характеризують позицію молоді. Ми встигли за 23 роки Незалежності виховати багатьох у патріотичному дусі. Прикро лише, що ми, старші, не змогли залишити їм у спадок стабільну Україну. Багато тепер доведеться доробляти саме молодому поколінню, виправляти наші по-милки.

ПАРТИЗАНСЬКИЙ ЗАГІН ІМЕНІ ОТАМАНА ЗЕЛЕНОГО

— Виходить, що держава у цій ситуації може розраховувати здебільшого на молодь?

— Зовсім ні. Нешодавно я зателефонувала своїм знайомим у знамените село Трипілля, що над Дніпром. Це 40 кілометрів від Києва. Це — підружжя, вже літні люди — років під вісімдесят, але були спостерігачами на виборах від «Правого сектора». Вони почали мене підганяти: говори, Ларисо, швиденько, бо нам ніколи! Виявилося, що вони зараз створюють партизанський загін імені... отамана Зеленого. Відносно швидко мобілізувалися, чоловіки вчаться рити траншеї, стріляти з вогнепальної зброї, а жінки організувалися як куховарки та медсестри. А цей чоловік, незважаючи на свої 80, вчиться володіти вилами як холодною зброєю. Жартую, що зброю трипільські діди будуть здобувати в бою... Так що не тільки молодь у нас патріотична. А їхні жінки вже взялися куховарити, щоб чоловікі мали сили для інтенсивних тренувань. Добре, що в селі знайшовся ватажок, який зрозумів, що треба бути... готовими. Є і в інших районах подібні групи, які між собою з'язалися і намітили співпрацю. Добре, коли воювати не доведеться, але береженого й Бог береже.

ПРО НАЗВИ ВУЛИЦЬ І ПРО ГЕНЕРАЛА СІКЕВИЧА, ЯКИЙ ВІЗВОВЛЯВ ДОНБАС У 1918 РОЦІ

— Колись про отамана Зеленого говорили тільки в негативному контексті, але він воював проти більшовиків. Але з часом люди все одно відновлюють добру пам'ять про своїх героїв. Свого часу я звернув увагу, як багато було зроблено у вашій гімназії щодо збереження історичної пам'яті. Ви намагалися зробити так, щоб не було забуття жодне ім'я — зокрема, учнів-відмінників, школинських активістів та найкращих педагогів. Радянська доба, під час якої навчалися люди моєго покоління, висвітлена добре. Звичайно, значно важче копнути глибше — тут уже складніше як з фактами, так і з фотоматеріалами. Хоча в ідеалі варто прагнути докопуватися до витоків. Принаймні, наскільки дозволяють обставини.

— Звичайно, варто. І ця робота

повинна бути продовжена. Але зараз дуже актуалізувалися події нашого дня. Нешодавно ми зняли фільм про жителів Таращі, які брали участь у Євромайдані. Ми намагалися виховувати дітей вільними, починаючи з першого класу. От вони й виросли вільними. Виховували почуття громадянського обов'язку і це значною мірою вдалося — вони знають силу свого голосу. А щодо минулого, то... У Таращі збиралася відкривати пам'ятник генералу армії УНР Володимиру Сікевичу, до речі, визволителю Донбасу від більшовиків у

тисячі бути принциповими в багатьох питаннях. Ось, скажімо, наша газета «Кримська світлиця». Вона ж була своєрідним датчиком рівня українського патріотизму на півострові. І завжди сигналізувала Києву про стан справ і кричущі порушення в сфері міжнародних стосунків в АРК. Влада не особливо прислухалася до наших сигналів. А є ж відома приказка: «Де тонко, там і рветься»... От і порвалося. Як тепер зшивати?

А щодо домінування в Таращі назв вулиці радянської епохи, то це ознака «совковості» місцевого населення. Приайнімні таким вони було донедавна. Але ж специфіка південної Київщини — а я її непогано знаю — в тому, що тут і совковість була україномовною! І тільки в 1985 році по всій Таращі замінили таблички з назвами вулиць. Були українською, а стали... російською. Місто благополучно пережило репресії 1937 року, післявоєнні ідеологічні «зачистки», епоху Маланчука та Щербицького. І за весь цей час не було жодного мовного відступу. А ось під час горбачовської відлиги стався такий, нічим не виправданий, мовний відкат. То чому ж так легко здаємо позиції, а потім так важко відновлюємо їх?

— Можна відновити. Це реально. Але знову ж таки — все

**Свідомий татус чи брат?
(Фото з Майдану)**

1918 році. Це — неабияка подія для таращанців. Адже генерал-хорунжий Сікевич — наш земляк, а про це мало хто й знає. А ще багато вулиць треба перейменувати... Виявляється, не так просто це зробити, перешкоджають як ліні, так і консерватизм, певна інерція мислення. Не так давно я написала статтю в газету «Таращанський край» на тему перейменування вулиць. І згадала про те, що наші мерії легше було залякати людей, аніж щось конкретно зробити. Аргументи мерії були такі: перейменування — річ дорога. Доведеться платити великі гроші, сидіти в чергах, аби перереєструвати документи і т.д. Тоді люди піднімуть бунт і скажуть, що зміни непотрібні, і вони ї надалі готові жити на вулицях Леніна, Будьоного, Карла Лібкнехта і Рози Люксембург. Якщо взяти список наших вулиць, то переконаємося, що добре половини назв не повинно бути!

— Я розумію ваше обурення. Щоб перемагати нинішні складні обставини ійти вперед, треба значно підняти рівень патріотизму нації. А для цього українці повинні навчи-

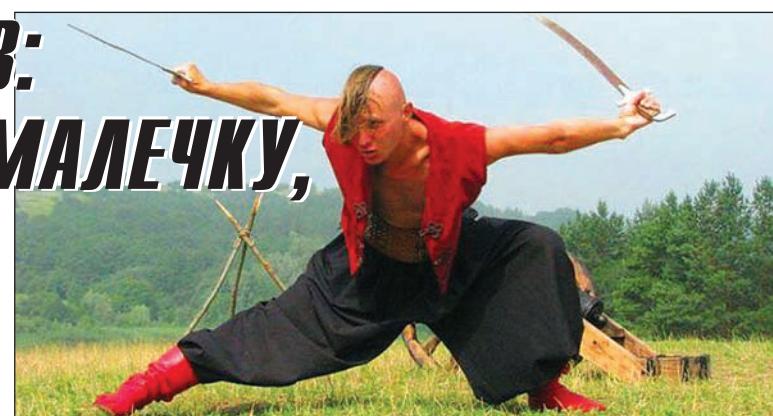

Заплакала Марусенька...

залежить від лідера. Якщо у лідера недостатньо інтелекту і розуміння, то легше організувати маленьку інформаційну війну. Про це я говорила вище. Людям кажуть неправду, що мініяня назви вулиць чи зробити україномовні таблички надзвичайно важко і страшенно дорого. Але спробуй довести потім усім, що їх обманули. Значно дорожче для нації обійтись низький рівень патріотизму. Так і з газетою нашою: можна пустити справу на самоплин, «злити» вкрай потрібне патріотичне видання, а потім довго і довго про це шкодувати.

СЕКЦІЇ БОЙОВОГО ГОПАКА ПОЗАКРИВАЛИСЯ, ВСІ НА АТО. А В ЦЕЙ ЧАС У СИЛІКОНОВІЙ ДОЛІНИ...

— Ви тут згадували соратника Петлюри і Скоропадського Володимира Сікевича. Тоді, хоч це й було вже ХХ століття, українцям конче було притатати, що вони козацького роду. Було багато козацьких формувань. Хоч воювали гарматами і кулеметами, але натхнення черпали у геройчному козацькому минулому. Щось подібне спостерігаємо і зараз, хоч надворі вже третє тисячоліття. Від знайомого почув, що Дніпропетровське відділення Федерації бойового гопака позакривало всі свої секції. Найстарші учні-майстри козацьких єдиноборств у даний момент або проходять військовий вишкіл, або вже перебувають в зоні АТО. Отже, виховання в козацькому дусі було виправданим і загалом ефективним в плані передачі укра-

їнського патріотизму.

— Справжню наша генетична пам'ять. І у наших гімназійних старшокласників з'явилася мода на козацькі оселедці... І вони вже люблять співати Гімн України. З ентузіазмом вигукують: «Слава Україні! — «Героям слава!». Це все вплив Євромайдану. Раніше виконання гімну було ніби формальністю, а тепер все йде від широго серця. На жаль, українці зазнали серйозних втрат. Кілька сотень найкращих людей віддали своє життя за майбутнє України. А ще ж не закінчилася Антитерористична операція... Тому треба думати про те, як компенсувати людські втрати.

— Гірко усвідомлювати, що традиційно гинуть найкращі. Компенсувати це можна тільки вихованням нового покоління. Якось на Майдані серед велелюдного натовпу я побачив молодого хлопця... з дитячою коляскою. Може, це був старший брат немовляти, а може, й молодий татус. Було дуже тісно, але щось же підштовхнуло молоду людину з синьо-жовтою пов'язкою тягнути з собою на мітинг маленького родича. Я тоді подумав: хай це і збіг обставин, згадане явище не є масовим, але ж як важливо починати вихованням українця саме з раннього віку! І при цьому не забувати про таку річ, як фізичне здоров'я нації.

— Звичайно. Бо здоровя людина і мислить інакше. Нешодавно я прочитала про школу в Сіліконовій долині — це в США. Люди з високим інтелектом, які, по суті, формують інформаційний простір планети, визналися із тим, якою повинна бути школа для їхніх дітей. Вони побудували школу — яскравий приклад того, як людині не підійшла система. У нас в школі тепер дуже багато зайного, і якби ми хоча б скористалися механізмом занурення в предмет, якби ми не вчилися сорок хвилин, а вивчали певну тему цілій тиждень, і нічим більше не займалися, то результат був би набагато кращим. Школа вже давно не відповідає вимогам часу і вона порушує всі природні механізми засвоєння інформації. І ми сьогодні маємо дуже багато розумних дітей, яких школа ламає, відиває

день вони живуть усі разом, він вчить здоровому способу життя, правильному сприйняттю природи. Вони проводять багато різних заходів — як мінімум, чотири конференції та близько десяти навчальних занять — великих лекційних, коли збирають людей і виставляють якесь тему для обговорення. Проводяться і оздоровчі сесії. Валентин Бабій добре знає біологію і по-особливому трактує природу. Вчителям біології такі лекції дуже потрібні. Навколо багато подібних груп, які вже якось потрібно об'єднувати. І тоді — я переконана в цьому — Україна буде у великому виграші, бо зможе зробити відчутний крок уперед.

С МАСА СПОСОБІВ ПЕРЕДАЧІ ВЕЛИКОЇ КІЛЬКОСТІ ЗНАНЬ

— Ваш педагогічний стаж майже збігається з роками Незалежності. Тому можете говорити про існуючі тенденції. Чи змінилися українські діти за цей час? Вони стали гіршими чи кращими?

— Вони стали іншими. З одного боку, статистика, якою ми володіємо, говорить про те, що учні стали гіршими. Судячи з контрольних робіт, тестування тощо. Тобто знання стали слабшими. Але парадокс у тому, що водночас діти стали... потенційно сильнішими. Просто ми використовуємо не ті способи передачі знань, багато що робимо постарому. А вони народилися сприятливі все вже по-іншому. У нас був унікальний приклад, коли я ще працювала завучем. До нашої школи прийшов хлопчик, якого тестувала психолог. Вона сказала, що це дитина з найвищим рівнем інтелекту. Однак у першому класі цей хлопчик став таким же, як і всі. В 5-му класі його вже залишили на другий рік... А у 9-му класі його згорем напівлівихали зі школи. Це

— яскравий приклад того, як людині не підійшла система. У нас в школі тепер дуже багато зайного, і якби ми хоча б скористалися механізмом занурення в предмет, якби ми не вчилися сорок хвилин, а вивчали певну тему цілій тиждень, і нічим більше не займалися, то результат був би набагато кращим. Школа вже давно не відповідає вимогам часу і вона порушує всі природні механізми засвоєння інформації. І ми сьогодні маємо дуже багато розумних дітей, яких школа ламає, відиває

у них бажання вчитися, сприймати інформацію. І добре, коли природні дані такі, що людина просто «домучує» одинадцять років і вже

потім, маючи свободу, починає добровільно засвоювати знання в тій чи іншій галузі.

Тому зараз багато батьків, які знають зміст шкільної програми, намагаються усіма силами забезпечити індивідуальне навчання для своєї дитини. А якщо є можливість, то записують дитину в різноманітні гуртки, секції, в музичну школу. І виходить так, що на шкільну програму дитина витрачає мало часу, зате вона вільна у своїх проявах. А взагалі, для того, щоб учень краще засвоював знання, існують такі шкільні речі, як «Весела біологія», «Весела хімія», «Весела математика» тощо. Гра є природнім способом передачі знань. У процесі при цьому діти ще до шести років можуть і мовами оволодіти, і біологією, і хімією... Може бути маса способів передачі великої кількості знань. Тому в питаннях педагогіки я — оптимістка, безвідході тут немає, просто треба багато над чим ще попрацювати.

Сергій ЛАЩЕНКО

ПОДЯКУ НЕ ЗАВОЮВАТИ, ЇЇ МОЖНА ТІЛЬКИ ЗАСЛУЖИТИ

Коли нашу редакцію в черговий час «оптимізували», вивільняючи при цьому кімнату, основну частину архівів я забрала додому. Дещо зберігаю і сьогодні, бо не втратила інтересу до динаміки громадської думки, спостерігаючи за нею не рік і не два як редактор відділу листів.

У листах минулого тисячоліття стільки надій і стільки впевненості у своїх правах і можливостях! Читаю навпевнений радять, як же нам розвивати Україну, почувавшись архіекторами своєї долі, задля чого готові на все нові випробування.

На початку двотисяччинах настрої суттєво змінюються. Ймовірно, переконавшись, що розвивати країну — це не про їхню честь, вони тепер здебільшого критикують тих, хто таки має реальні вплив на життя-буття, яке чомусь не стає красним, скільки б «хором» і походинці вони не затягували паски.

Останнім криком «SOS» став Помаранчевий майдан. Але його теж чи то не почали, чи то не зрозуміли. Згодом почали «оптимізував-

ти» і «Кримську світлицю», її це торкнулося не лише колективу, але й самій газеті. Особливо мене здивували слова однієї поважної особи із Києва: «А навіщо нам читачі?». Мені ж навпаки здалося, що їх необхідно долучати будь-якою ціною, наявіть у формі клубу за інтересами (згадаймо «Ультрас»), але це будуть наші люди, наша українська громада, об'єднана і вихована.

«Нам замало південно-східної України, нам потрібна Україна вся, дружня Україна як частина російського світу!» — заявляють по телебаченню російські політтехнологи.

А ось нам, українцям, вона потрібною чомусь не була. І всі осередки українського життя в Криму виникали швидше всупереч «генеральному курсу», ніж завдяки йому. І мені пригадувався пам'ятний чомусь з дитинства малюнок: «Советская власть плюс электрификация всей страны». Я бачила, як запалювалися нові і нові вогники, що готові осясти всю велику країну, але мала на увазі вже не електрифікацію,

а осередки українства, осяйні світлиці, де люди можуть бути самі собою.

Я була рада за свій народ, і вважала цей процес незворотним. Але сьогодні все змінилося. Гостюючи на кафедрі української мови та літератури у Ніні Федорівні Грязян, відчуваю напругу (це з її боку), а зі свого — вину, бо все ж таки мушу заплатити прожиття і перспективу їхньої кафедри (інші викладачі-

місце. То невже саме зараз її обріжуть крила? Адже попит на вчителів-україністів у Криму катастрофічно скорочується. Та хоч би й так! Але гордість за власні досягнення уже ніхто у них не відбере.

Ось ми заходимо в музей українського народознавства. Тут присутня вся Україна. Особливо багато робіт із рідної для пані Ніні Хмельниччини. Деяким вже кілька століть. Це — весільна сукня її

Н. Ф. Грязян

молоді. Серед успішних студенток — Олександра Баклахова, Тетяна Осипова, Раїса Сьомченко. Та чи всі країці із країщ не зрадять рідній мові? Питання риторичне. Дехто з українських дівчат, що подавали особливі надії, знаєнця зацікавилися англійською. Але в це ще ніхто до кінця не вірить. Тут же ціла стіна їхніх дипломів, здобутих на конкурсах Петра Яцика та присвячених Тарасу Григоровичу Шевченку, куди ж від цього подітися? Університет — традиційне місце проведення всеукраїнських та міжнародних конкурсів, наукових семінарів, присвячених поетові. Шевченкова тема на кафедрі є однією з провідних. Особливо опікуються цією темою доценти кафедри Валентина Василівна Власенко та Михайло Якович Вишняк, котрій не без гордості зауважує, що майже всі нинішні педагоги університету — це його вихованці, а сам і сьогодні є невтомним дослідником творчості та долі великого Кобзаря, його праці очохе друкують в Києві.

А ще Михайло Якович, який є членом Національної спілки письменників України, постійно дбає про те, аби студенти знали власних талановитих земляків, хай-то музиканти, співаки, поети, письменники. Тож не дивно, що в наукових збирниках знаходять своє місце і перші проби пера молодих літераторів.

Ось Ніна Федорівна захоплено розповідає про гостини у Гвардійській школі № 1 (сама колись в тих краях працювала). То був листопад, День рідної мови. Про те, чим живе Гвардійська школа сьогодні, завідувачка кафедри говорить не береться. І телефон її директора не «розсекречує», мовляв, не зовсім

хоча дійсно горю не зарадиш. Але мені чомусь здається, що Февзі Якубов таки не даст зруйнувати країщ досягнень університету. Читаю напис на спорудженню ним меморіалі дружби, де кримські татари дякують узбецькому і українському народам. Там могла б з'явитися поляка представникам ще однієї національності. Але її неможливо завоювати, можна тільки заслужити. На спорудження цього монумента пішли роки.

Люди, збережіть цей символ нашого світлого майбуття, якщо хочете добра кримчанам, від імені яких так самовпевнено промовляєте і вирішуєте долю Криму!

Тамара СОЛОВЕЙ

P. S. Шановні читачі! Як не гірко, але мусимо офіційно повідомити, що за старою «привокзальною» адресою ві «Кримську світлицю» вже не знайдете: редакція виселена (слава Богу і добрим людям, — хоч врятована зібрана читачами-«світличанами» бібліотека)... Не можемо поки що повідомити її нову постійну адресу — йдуть пошуки місця, де можна безпечно й надійно «приземлитися». Нагадуємо лише контактний телефон, за яким можна домовитися про те, як у II півріччі отримувати в Криму «Світлицю»: (099) 966-66-50. Сподіваємося, до зустрічі!

Ось біля цього пам'ятного меморіалу в стінах кримськотатарського університету «житиме» часточка нашої української «Світличної» душі...

Щира подяка «команді» «світличанина» Василя Стефанюка за те, що допомогли перевезти книги!

ПОМЕР АНАТОЛІЙ ДІМАРОВ

29 червня на 92-му році життя пішов із життя видатний український письменник, лауреат Шевченківської премії Анатолій Дімаров.

У своїх творах Анатолій Андрійович не боявся змальовувати часи примусової колективізації, Голодомору 1932–1933 років, масових репресій — тобто тих відрізків історії, на які було накладено суверену табу за радянських часів. Через це з його романів вилучали сотні сторінок. Йдеться про твори «І будуть люди», «Біль і гнів» та інші.

Прощання з Анатолієм Дімаровим відбулося у середу в Будинку письменників. Поховали письменника на Байковому кладовищі у Києві.

НЕ СТАЛО ІВАНА ПЛЮЩА...

Президент України Петро Порошенко висловив співчуття рідним і близьким екс-спікеру Верховної Ради, Героя України Івана Плюща у зв'язку з його смертю. Про це йдеться у повідомленні прес-служби П. Порошенка.

«Пішла з життя добропорядна і чуйна людина, виважений та мудрий політик, досвідчений парламентарій і особистість із високими моральними якостями. Іван Степанович — яскравий приклад самовіданого служіння своєму народові і Українській державі», — йдеться у співчутті П. Порошенка.

«Поділяю гіркий біль непоправної втрати і суму разом з вами», — зазначив Глава держави.

«Хайтарма» у перекладі з кримськотатарської мови означає «повернення». Таку саму назву має і тепер уже широко відомий фільм, що вийшов на екрані трохи більше року тому. Сюжет його охоплює лише три дні травня 1944-го. Головний герой стрічки Амет-Хан Султан, двічі Герой Радянського Союзу, льотчик-ас, на рапорту якого кілька таранів, отримує після визволення Севастополя коротку відпустку для відвідання батьків у рідній Алупці. І стає свідком трагедії свого народу — жорсткої депортації кримських татар на схід, за тисячі кілометрів від Криму. Фільм майже з документальною точністю і водночас з образно-художньою переконливістю розгортає перед глядачем панораму дітейлі цієї національної трагедії. Його могла створити людина, котра добре обізнана з усіма обставинами і трагізмом депортациї, пройнялася нею всім своїм серцем.

Щоправда, Ахтем Сейтаблаєв, режисер кінокартини і виконавець головної ролі, народився через 28 років після того, як за наказом Сталіна відбулося віроломне виселення кримських татар. Звідки тоді в нього таке глибоке проникнення в сутність тих подій і талановите відтворення їх на кіноекрані? З цього питання і розпочалася бесіда кореспондента «Укрінформу» з Ахтемом Сейтаблаєвим.

ЗА ВЕЛІННЯМ СТАЛІНА ЗРАДНИКОМ НАЗВАЛИ ЦЛІЙ НАРОД

— Минуло сімдесят років з часу, коли ця трагедія сталася, але біль від неї в нашому народу не проходить і, думаю, ніколи не пройде, — сказав Ахтем Сейтаблаєв. — Немає такої кримськотатарської родини, якої б вона не торкнулася, зачепила і нашу сім'ю. Тато, якому тоді було чотири роки, пам'ятає якісь невиразні епізоди, як спалахи, а мамі виповнилось на той час шість років, і вона пригадує депортацию в окремих деталях. Мамі, зокрема, запам'яталось, як увечері, за лічені години до виселення, до них приходив солдат. Попросив води, мовчки посидів, перекусив і, коли виходив, натякнув на те, що варто було б господарям зібрати документи і якусь іжу: все, мовляв, може статися. А вночі він виявився серед тих, хто виселяв нашу родину і навіть допоміг у зборах, на які тоді відвели 15 хвилин.

Пам'ятаєте епізод наприкінці фільму, коли у товарний вагон заштовхують вагітну жінку, і вона там народжує? Це зовсім не вигадана історія. Так народився дядько продюсера нашого фільму Ленур Ісламова. Новонародженого назвали Сабрі, що означає «терпіння».

Мама й тато не любили згадувати ті дні. Знаю лише, що їх везли багато діб голодними у закритому, переповненому людьми товарняку, де не було най-елементарніших умов, де сидіти доводилося по черзі. Кінцевими пунктами для них стали поселення на болотах у Марійській АРСР і в пустелі Середньої Азії. Але десятки тисяч депортованих так і не доїхали до місць розселення: померли в дорозі...

— Доповню ваші слова спогадом свідка тих подій Паши Халіда, який був у одному з таких товарняків. Цей спогад цитує у своїй книзі «Україна і Крим: спільність історичної долі» відомий український історик Василь Чумак: «Ніч. Заходять солдати зі зброєю і кажуть, щоб через 15 хвилин зібрались. Я беру рогатку, шинель, залишено пораненим дядьком. Мама спокійно каже: «Не треба, синку, облиш». Солдат відбирає у мами Коран, кидає його в туалет. Нас відводять на кладовище і до ранку тримають. Ранком нас женуть на станцію. Там заганяють, як худобу, у вагони-«тельяники»: маму

Ахтем Сейтаблаєв у ролі Амет-Хана Султана. Фото: fresh.org.ua

заслужив, і що на тобі лежить якесь вина.

Після цього випадку я поступово почав усвідомлювати, хто є наш народ і моя родина як його частка. Почав цікавитися історією кримських татар, причинами і обставинами їхньої тотальної депортації. Мій батько був активним учасником протестних акцій за повернення татар у Крим, у нашому дому часто збиралася їхні организатори, у тому числі й Мустафа-ага — Джемілев. На мое виховання глибоке враження справила позиція моого діда по материній лінії. Він за найменшої нагоди відкрито хулив радянську владу, казав, що вона насирізь брехлива і що жодного дня не збиряється на неї працювати.

Наприкінці вісімдесятих років, під час горбачовських реформ, розпочався процес повернення татар на історичну батьківщину. Саме тоді, у 1989-му, я закінчив середню школу і спробував вступити до Кримського державного університету. Як і передікали мої батьки та друзі, спроба виявилася марною. Довелося за наполяганням мами обмежитися акторськими курсами при Кримському культосвітньому училищі.

КІНОРЕЖИСЕР АХТЕМ СЕЙТАБЛАЄВ: КРИМСЬКІ ТАТАРИ — ПЕРЕД ВІКЛИКАМИ НОВОЇ ДИКТАТУРИ

— в один вагон, мене — в інший. Тоді я бачив маму востаннє... На всіх станціях, які ми проїжджаємо, місцеві жителі з криками «зрадники!» зикидали вагони камінням. У Саратові нас пересадили на вантажні баржі. П'ять днів ні в кого не було навіть макової зернини в роті. Не годували, поки не привезли в Марійську АРСР. Коли пливли на баржі, сусідка з відчаяною на мої очах кинула своїх дітей у річку і кинулася сама. Коли нас привезли в Марійську АРСР, то 18 кілометрів гнали пішки в тайгу. Поселили в таборі серед болота, там до нас жили поляки. Дуже багато людей умирали. Поки вириють могилу, вона заповнюється водою. Трупитопили палками. Жінки працювали на лісоповалі. Пили гнилу воду, і добре пам'ятаю, що у всіх, хто умирал, останнім бажанням було випити ковтків свіжої води з рідного Криму».

— Звичайно ж, мої тато й мама теж усе це пережили. Але, повторюю, не любили про це розповідати. А можливо, й не пам'ятали всього: дитяча пам'ять щадила їхню психіку, включаючи якийсь захисний механізм. Та я мою психіку вони оберігали. Про те, що кримські татари були визнані радянською владою народом-зрадником, я вперше дізнався у п'ятому класі від учителя історії. Ми тоді за шкільною програмою проходили війну. Розповідаючи про 1944 рік, учитель сказав, що Кримський півострів звільнili б набагато швидше і з меншими втратами, якби не поголовне зрадництво кримських татар. Він це сказав, а в класі на якусь мить запанувала мертві тиша, адже в ньому було більше двадцяти дітей з кримськотатарських сімей. А потім ми вибухнули гнівом. Учителя нас вигнав із класу. Але на знак солідарності з нами вийшов увесь клас. Стався великий скандал, бо запротестували не тільки ми, а й наші батьки, багато інших жителів узбецького містечка Янгіоль, у якому мешкали в основному депортовані. І не лише кримські татари, а й поволжані німці, далекосхідні корейці, узбеки. Втіхомирілося все тільки після того, як учителя історії усунули від викладання в нашому класі. Так я у дванадцять років дізнався, що мій народ причинений, що його силоміць вигнали з рідної землі, що іхнати в Крим тобі не можна — ти цього не

Десь за півроку одна з його викладачок довірливо розповіла, що перед нашим поверненням у Крим їх зібрали на партайні збори і парторг заявив, що ось повертаються ці бусурмані, у них є свято жертвопринесення. У це свято не випускайте дітей на вулиці і самі не виходьте, тому що вони ловлять росіян, приносять їх у жертву, п'ють їхню кров. Викладачка зізналася, що повірила тоді парторгу, бо ж знала його кілька десятків років. Ось такі стереотипи, зазомованість, вороже ставлення довелося додати кримським татарам при поверненні в Крим. Цю землю, зокрема її узбережжя, заселяли після війни відставними офіцерами радянського флоту, працівниками партайніх органів, КДБ, почесними пенсіонерами. Якось мірою півострів став комуністичним заповідником, і це даеться взнаки сьогодні.

— А як склалася по війні доля легендарного льотчика Амет-Хана Султана, героя вашого фільму?

— Для нього як для двічі Героя зробили виняток: його батьків не вивезли. Зате депортували його наречену. Сам він два роки не міг че-рез кримськотатарське походження знайти собі роботу. Виручив колишній командир авіаполку, в якому Амет-Хан Султан доблесно воював, посприявши влаштуванню його на роботу льотчиком-випробувачем у підмосковному Жуковському.

— Отже, він не розділив гірку долю свого народу — вигнанця?

— Я б так не сказав. Амет-Хан Султан завжди залишився його сином і його гордістю. І в повоєнних протестах проти депортації кримських татар, у їхніх численних заявах і зверненнях до можновладців у Кремлі його підпис завжди стояв першим.

ЧЕРЕЗ СКАНДАЛИ ДО ТРИУФІВ

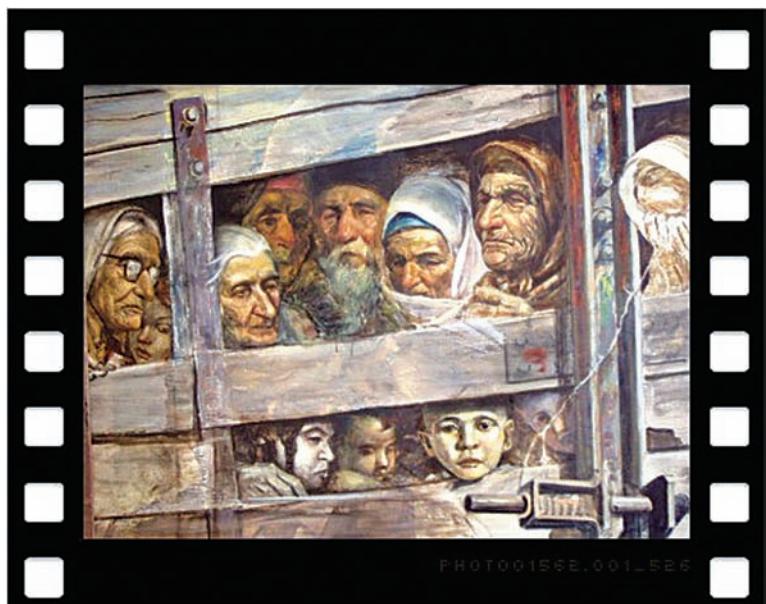
— Ось уже більше року фільм про депортацію кримських татар «Хайтарма» завоює серця глядачів, здобуває нагороди й призи різноманітних кінофестивалів і конкурсів. Так,

Національна спілка кінематографістів визнала його найкращим художнім фільмом України 2013 року. На початку квітня цього року Ві відтримали російську кінопремію «Ніка» в номінації «Найкращий фільм країн СНД і Балтії». У червні прийшла премія для вас зітвіста з Італії: «Хайтарму» удостоїли двох кінопремій на фестивалі «Кімерія». Але юсе починалося далеко не так тріумфально, а зі скандалу, пов'язаного з шовіністським демаршем тодішнього генконсула Росії в Криму Володимира Андреєва.

— Було таке. Ми запросили на прем'єрний показ фільму багатьох учасників подій, про які в ньому йдеться. У тому числі й товаришів та учнів Амет-Хана Султана з Москви. За кілька годин до прем'єри їх прийняв у російському генконсульстві Андреєв і сказав буквально таке (передаю за свідченнями учасника цієї зустрічі Мустафи Мустафаєва, директора музею Амет-Хана Султана): «Фільм я не бачив. Але ви знаєте, що народ, до якого ви

демарш викликав гнів, обурення і протести кримських татар. Вони прийшли до генконсульства з лозунгами «Андреєв — фашист!», з плакатами, де він був зображенний поряд зі Сталіним і Берією. Генконсул, щоб зам'яти скандал, Москва відкликала. А вся ця гучна й сумна історія тільки підгріла інтерес до нашого фільму.

Правда, одним із відгомонів її стала негласна заборона включити «Хайтарму» до конкурсної програми кінофестивалю мусульманського кіно в Казані. За тиждень до фестивалю мені зателефонували його організатори і відверто зізналися, що був дозвілок із Москви, з Міністерства закордонних справ Росії, з вимогою вилучити «Хайтарму» з конкурсної програми, і що вони змушені виконати цю команду. Однак слід віддати їм належне: фільм був показаний поза конкурсом. Причому бажаючих побачити його не вмістили й два залі. А крім того, фільм кілька тижнів показували у кінотеатрах Татарстану. І це для мене було набагато важливішим, ніж участь

Депортация. Кадр із фільму «Хайтарма». Фото: kh-davron.uз

приїхали, поголовно перейшов на бік фашистського режиму і що кримськотатарські загони по-звір'ячому знищували наших рідних? Фільм націоналістичний, тим пereбрехано історія Другої світової війни».

Після цього «примівання мізків» у російському генконсульстві четверо з восьми запрошених відмовились брати участь у прем'єрі «Хайтарми». Наступного дня Андреєв дав інтерв'ю кримськотатарському каналу АТР, у якому «уточнив» свою позицію: «Росія не могла бути представлена на прем'єрі фільму,

який спотворює правду про Велику Вітчизняну війну. Якби це був багатосерійний фільм, у якому з двадцятьма серій сімнадцять були про подвиг радянського народу і радянських солдат, легендарних льотчиків, дві серії — про співробітництво кримських татар з фашистськими окупантами і завершальна — про депортацию, трагедію і злочини радянського керівництва, я б пішов і подивився всі двадцять серій... Ось залишиться це і прокручуйте будь-якому кримському татарину».

Зрозуміло, що цей підлерний

у конкурсі. Зокрема, ю тому, що перед тим я в Казані, в Національному татарському театрі, здійснив одну з постановок. Про цей час і про людей, з якими я творив, у мене залишилися найкращі враження.

— На початку квітня цього року Ві відтримали вже згадану російську премію «Ніка». Присудження її навряд чи обійшлося без благословення Володимира Путіна. На той час Крим уже був анексований Росією. Чи не спадало Вам на думку, що це був політичний жест і що було б краще відмовитися на знак протесту від цієї премії?

— Можливо, політика тут і була присутня, і, відверто кажучи, вагання у мене були. Врешті-решт, порадившися із авторитетними для мене людьми в Україні, від премії я не відмовився. І ось чому. На премії «Ніка» мене висунула Національна спілка кінематографістів України. Саму ж премію присуджує Російська кіноакадемія, президентом якої є Андрій Кончаловський, а членами — Ельдар Рязанов, Андрій Смирнов, інші високошановані мною діячі кіномистецтва. Вони співпереживають тому драматичному розвитку відносин між Україною і Росією та подіям у Криму і є авторами публічного звернення з осудом політики Путіна.

(Продовження на 9-й стор.)

Мустафа Джемілев на зйомках фільму. Фото: istpravda.ru

— Наскільки мені відомо, своєрідну «нагороду» — титановий імплантат у хребті — ви отримали ще під час зйомок фільму.

— Ви маєте на увазі наслідки моєї травми, коли я впав з коня? Чесно кажучи, в цьому — моя вина. Я вибрав не «кіношного» коня, він на знімальному майданчику був уперше і при десятках людей, нагромадженні техніки, освітлювальної апаратури, гучномовців занервував. А я, осідавши його, пришпорив і хотів пустити в галоп. Кінь спочатку став на дibi, потім рвонув і несподівано спіtkнувся. Я вилетів із сідла, як куля, і при падінні пошкодив плече і спину. Слава Богу, це сталося за два дні до завершення зйомок, на той час переважна більшість епізодів з моєю участю була вже відзнята.

Та мені пригадується не тільки цей — прикрай, звичайно, для мене — випадок, а й багато інших епізодів, зокрема тих, які мені здаються нині символічними. Фільм мизняли за дуже короткий час — 27 днів. Причому зімнали у ховтні, коли погода в Криму досить мінливі, зокрема у Бахчисарайському районі. Нам потрібні були кадри з дощем (саме в ніч на 18 травня 1944 року, коли проводилася депортация татар, ішов дощ). Але у жовтні 2012-го, коли відбувалися зйомки, дощу й близько не було. Ми навіть приготували місткості з водою та установки, щоб імітувати опади. І от чудо: коли вже ми готові були створити штучний дощ, з неба полівся справжній! Причому припинився саме тоді, коли ми завершили зімнання. Якось містка. Або інший епізод: у перший робочий день, коли ми зімнали на гірському плато, над нами з'явився гірський орел. А саме орел був намальований на фюзеляжі бойового літака Амет-Хана Султана. І ми вважали появу цього рідкісного птаха над місцем зйомок символічним знаком.

А взагалі зйомки «Хайтарми» стали без перебільшення національною подією. Майже тисяча кримських татар брала участь у масовках, терпляче і стійко витримуючи всі пов'язані з цим негаразди. Це переважно були люди, які або самі пережили депортацию, або добре знають про неї від своїх рідних і близьких. Була серед них одна бабуся, котра, як мені здавалося, ледь стояла на ногах. Але коли зімналася сцена завантаження у вагони, вона в кожному дублі була серед перших. Я навіть деликатно попросив її часто не мелькти, бо це створювало враження невеликої кількості учасників масових сцен. Але вона мені відповіла: «Синку, я все це сама пережила і зінаматимусь, скільки буде потрібно».

Емоційне напруження на зйомках було таке, що доводилося викликати й швидку допомогу. Не витерпів одного разу такого напруження і мій друг, викона-

вець ролі капітана НКВС Труніна Діма Суржиков: йому стало зле після сцени, де він звертався до депортованих зі словами: «Кримські татари! Зрадники радянської батьківщини!». Треба було бачити, як завмерли після цих слів учасники зйомок, — перед ними немовби насправді ожикала та трагічна депортацийна ніч, і вони з мовчазною ненавистию дивилися в очі актора-капітана, мимоволі переносячи цю ненависть на нього. Діму після цього доправили в лікарню і півночі відкачували.

Слід сказати, що фільм створювали і в його зйомках брали участь не тільки кримські татари, а й вірмени, євреї, росіяни, українці. Це був справді інтернаціональний колектив, і кожен у ньому широю глибоко пройнявся задумом і метою створити перший в історії кримськотатарського народу фільм про його насильницьке виселення з рідної землі.

— А чому Ви попросили написати сценарій «Хайтарми» не кримськотатарського автора, для якого тема депортациї глибоко, можна сказати, кровно знайома, а українця Миколу Рибалка?

— По-перше, ми з Миколою співпрацювали ще до «Хайтарми», і я добре знати його високі

деяй і, звичайно ж, друзів. Іншими словами, я маю постійну широку інформацію з усіх кутів Криму: і про порожні пляжі на чорноморському побережжі, і про стирики цін на товари, на самперед, продуктові, і про транспортні та побутові проблеми, і про труднощі в соціалці — про все.

Мене не полишає почуття великої злости, що все так відбулося. А ще — гірке розуміння того, що ця ситуація не розв'яжеться так швидко, як хотілося б. Якіхось аналітично вивирених кроїв, які б повернули Крим Україні, у мене, на жаль, немає. Є тільки окремі пропозиції щодо того, що необхідно робити. Вони ґрунтуються на вірі, що російської окупації півострова не повинно бути, і що він, врешті-решт, залишиться частиною України. Тому що нинішня його анексія — це проти всього, проти будь-яких правил людського буття.

І хоч депортациї кримських татар у такому брутальному вигляді, як це було у 1944 році, нині начебто немає, але тисячі біженців з півострова — це сьогодні сумна реальність. Вся політика Росії та її емісарів у Криму, всі створювані ними умови спрямовані на те, щоб витіснити з півострова тих, хто з їхньою політикою не згоден. Це «демократія» фашистського змісту, спрямована на зачистку всякої інакодумання, — по-іншому я сказати не можу.

Зрештою, ця політика спрямована не тільки проти кримських татар, а й проти українців, євреїв, тих же росіян, як і проти людей зі своєю думкою і позицією різних професій — журналістів, юристів, бізнесменів, політологів, істориків. По Сімферополю, інших містах і селищах Криму ходять напівп'яні «самооборонці» чи так звані «казаки», які до козаків не мають жодного стосунку. Арестують і кидають спочатку в місцеву, а потім у московську тюрму, абсурдно звинувативши у тероризмі, кінорежисера Олега Сенцова. Жорстоко вбивають кримськотатарського й українського патріота, батька трьох дітей Рішата Аметова. Затримують журналістів, знущаючись над ними, розбиваючи і конфіскуючи зімальну апаратуру... А хба є хоча б якісні підстави не пускати в Крим лідера кримських татар Мустафу Джемілева, який у боротьбі за право свого народу повернутися на історичну батьківщину сімнадцять років відсидів при радянському режимі?

Про що це говорить, я не про новітню диктатуру і про нові загрози й виклики, які постали перед населенням Криму, зокрема й моїм народом? Але я хотів би ще раз повернутися до змісту слова «хайтарма», яким названо наш фільм. Воно означає не тільки «повернення». Таку саму назуває і кримськотатарський народний танець, який проходить через нашу кінострічку. Історія його глибока (сягає часів зародження понад тисячу років тому суфізму — течії в мусульманському культурологічному середовищі), а зміст символічний (означає єдинання неба, землі і людини). За формуою — це коловороти танцювальної пари, які символізують циклічне повернення до життя. Ми хотіли як назвою фільму, так і його сутністю сказати, що, незважаючи на всі трагедії, біди, депортациї, які пережив наш народ, якщо є хоча б один татарин або одна татарка, які танцюють «хайтарму», народ наш не зникне, не загине, а знову й знову відроджуватиметься до життя у рідних стінах, на своїй землі.

Михайло СОРОКА

КРИМСЬКИХ ТАТАР У КРИМУ ЗАГАНЯЮТЬ В ЕТНІЧНУ РЕЗЕРВАЦІЮ?

Попри заборону «керівництва» міста, у Сімферополі 26 червня відзначали День кримськотатарського національного прапора. Народні гуляння та святковий концерт проходили не у центрі міста, як у минулі роки, а на околиці, під супроводом загонів російського ОМОНу та поліції, автозаків. Потрапити на територію, де проходив святковий концерт, можливо було лише крізь металошукачі. Кримські татари кажуть, що з них намагаються зробити «аборигенів Північної Америки» та ізолювати від решти суспільства, створюючи гетто за етнічною ознакою.

Ранкова злива леді не поставила проведення святкових заходів під загрозу зриву. Проте коли негода минула, у Дитячому парку Сімферополя відбувся перший фешемб. Привітати кримських татар зі святом прийшли матусі та діти у вишиваанках із кримськотатарськими прапорцями в руках, а також небайдужі мешканці міста. Серед присутніх був і місцевий блогер Борис Таторин, який тримав у руках український прапор.

«По-перше, я прийшов підтримати кримських татар. Друга причина: довести, що, незважаючи на жодні причини та заборони, ми все одно єдині та толерантні. У «Конституції» Криму і в указі президента Путіна сказано, що в Криму діють три мови, відповідно, і підтримка культури теж повинна бути», — зазначає Борис Таторин.

Протягом дня в столиці Криму можна було спостерігати багато молоді, одягненої у футболки з кримськотатарською символікою, зі стрічками та прикрасами, виконаними в кольорах національного прапора — синього і жовтого. По Сімферополю розійджали машини з кримськотатарськими національними стягами.

Місцева преса повідомила про інцидент, що стався у центрі Сімферополя: п'ятеро чоловіків напали на машину з кримськотатарськими прапорами. Нападники вихопили з машини два прапори і взялися топтати і рвати їх. За словами очевидця, поряд перебувала кримська «самооборона», до обов'язків якої входить забезпечення громадського правопорядку. Представники «самооборони» спостерігали за бійкою без втручання та спроби зупинити нападників.

Щороку святкові заходи з нагоди Дня кримськотатарського прапора проводили у центрі Сімферополя. Але зараз збиратися на головній площа міста кримським татарами заборонили. Обґрутування — саме 26 червня «Російська громада» Криму мала проводити тут марафон у рамках зустрічі колони гуманітарного вантажу з Мордовії.

Як повідомив кореспондент Радіо «Свобода», головні урочисті заходи кримськотатарської громади проходили на околиці міста, в мікрорайоні компактного проживання

кримських татар Фонтані. Пустир серед недобудованих будинків та багатоповерхівок огородили металевою решіткою та поставили металодетектори. Слідкувати за правопорядком прийшли понад сто представників російської поліції, ОМОНу з собаками. На під'їзді до місця подій чергували кілька автозаків. На даху багатоповерхового будинку можна було помітити снайпер.

На свято кримськотатарського прапора прийшли понад три тисячі кримських татар. Але настір в людів був пригнічений, оскільки усе, що відбувалося, за словами кримських татар, нагадувало більше резервацію.

Аділь Аметов приїхав із Туреччини, гостює у родичів. Побачене його вразило. «Загнали кримських татар. Але настір в людів був пригнічений, оскільки усе, що відбувалося, за словами кримських татар, нагадувало більше резервацію.

Член Меджлісу кримськотатарського народу Еміне Авамілева зазначила, що головне — це факт, що святкування Дня кримськотатарського прапора все ж відбулося. «Гадаю, що цей захід, який демонструє єднання нашого народу, а майбутнє нашого народу — в єдності», — сказала вона.

Голова Меджлісу кримськотатарського народу Рефат Чубаров у своєму виступі зазначив, що не можна ставитися до частини кримського суспільства як до «другого сорту».

«Наша позиція полягає в тому, що остаточна крапка в усіх питаннях, пов'язаних з останніми змінами щодо Криму, не може бути поставлена, доки не буде чітко обумовлено остаточне рішення шляху відновлення прав кримськотатарського народу», — заявив Рефат Чубаров.

У своїй промові він згадав ім'я лідера кримськотатарського народу Мустафи Джемілєва, що якого продовжує діяти заборона на в'їзд до Криму. Після цих слів присутні почали скандувати «Мустафа!». Святкові заходи завершилися масштабним концертом за участі артистів кримськотатарської естради та виступами фольклорних ансамблів.

Мустафа ЧАУШ

Сьогодні гість редакції — український актор театру і кіно, поет, народний артист України, член Національної комісії ЮНЕСКО Олександр БИСТРУШКІН.

— Олександре Павловичу, ще в дитячому віці Ви вже мріяли стати актором. На це надихнула Вас розкішна природа древньої Галичини, де ви провели своє дитинство і юність, чи запалив приклад когось з родини?

— Відразу хочу розвійти цей міф, чомусь розтиражований журналістами. В дитинстві я хотів бути спортсменом. Грав у гандбол, бачите пальці вибиті — оце гандбол. У дитячій спортивній школі в Коломії, де я займається, був хлопець Валерій Гасій, який потім у Монреалі став олімпійським чемпіоном. Він грав за збірну Радянського Союзу. І от з ним мені довелось грati в одній команді. І весь час був другим номером... Я міг вступити до Інституту фізкультури. Мав грati за збірну області. Тренер мені казав, що ти вступиш стовідсотково. Але якби не було поруч Валерія, якби я не бачив, що це талант, а я такого таланту не маю і бути другим номером — ні. Це не в моєму характері. І я пішов іншим шляхом. У Коломії був такий режисер — Василь Ілліч Синчич. І коли тут закрили професійний театр, трупа переїхала в Івано-Франківськ, а він залишився і організував народний театр. І цей театр став творчою, культурною оазою в Коломії. І з таким справжнім подвижником, яким був Василь Ілліч. Його «Захар Беркут» пам'ятають і досі. І я пішов до нього. «Хочу працювати з Вами». І Василь Ілліч відреагував мені головну роль — без всяких проб, без кастінгів — у спектаклі «Добрий вечір». І оце в мене почалось. Хлопці в суботу, в неділю по сто грам — і на танці. А потім — дівчата, бійки... А я — в народний театр. Той автобус був вікон яй досі пам'ятаю, в салоні чад від бензину. І їдемо в село. Як нас зустрічали! Як люди чекали! Просили: «Почекайте, ще не всі прийшли, люди тільки приходили з поля, треба вмітись, перевідгнатись. Це ж вони до театру йдуть! Як на свято!». Оце почуття свята в мені ще й досі. Театр — це свято... Василь Ілліч готував мене до театрального інституту. «Сашко, я переконаний на 99 відсотків, що ти вступиш. А один відсоток — як карта ляже». А в тому 66-му році якраз було одночасно два випуски в середніх школах. І от — 60 чоловік на місце в театральному! Я дійшов до третього туру: треба показувати етюди. А я навіть не зінав, що це таке. Але колеги підказали. І все вийшло.

Вступив, і так почалось мое нове життя в театральному інституті...

— **І відразу після театрального інституту майже чверть століття — на сцені Київського драмтеатру імені Івана Франка...**

— Тут теж був один дуже цікавий момент. Я хотів повернутись додому, в рідні Карпати. А осілки в Коломії не було драмтеатру, а Івано-Франківський був слабенький, то мав на меті Львів, театр імені Заньковецької, найкращий театр був тоді в Україні. Коли вони привезли до нас свою «Блакитну троянду», Господи, що тут робилось! Я думав, що театр Франка рознесеть. І я поїхав до Львова, зустрівся з головним режисером Гіляровським. Мене привітно прийняли, зголосились подивитись мої роботи в Києві — Гриця у виставі «У неділю рано зілля копала», «Давним давно» — «Гусарська балада» — поручика Ржевського. Завтра поупівався і каже: «Ми Вас беремо». І я вважав, що вже у Львові. Але минав час, а запрошення офіційного не було. Ірина Молостова, наша керівниця, питає мене, чого я чекаю, де буду працювати... Інший на моєму місці зателефонував би до Львова. Але, вибачте, я ж з гір! Ми — люди горді! Якщо ми домовились... І я пішов до театру Франка, до директора Сергія Костьовича Сміяна. Він подивився епізоди, які мої однокурсники, дякую ім, організували. «Я тебе беру». Надіслали до інституту запрошення на мене. А через пару днів — таке ж — зі Львова з театру імені Заньковецької! Виявляється, там відбулась зміна головного режисера і було не до мене. Але вибір я вже зробив.

— **І які ж найдорожчі ролі для Вас?**

— Передусім, це Долон в «Кассандрі», Ак'єт — «В ніч місячного затемнення». Це така романтична історія. Грав увесь зірковий склад. Дальський, Гашинський, Сергієнко... Фантастично оформлення... Мікита — в «Ярославі Мудром», Фанчик — «Каса Маре»... І Гоголя грав. Багато грав. Я мав що грati, Став заслуженим артистом... Але я хотів, щоб театр мій став таким, як для чоловіка кохана дружина. Що всі на неї задивляються, а він гордиться від того. Щоб не заганяли силу до театру, а щоб люди тягнулись до нього, як до чистого джерела. І ось в цей час вийшла Постанова ЦК про роботу з творчою молоддю. І я нею скористався. Простір від-

кривався для молоді. Ми півроку готували новим складом позапланову постановку. Я запросив зі Львова Едуарда Бутенка, випускника талановитого грузинського режисера Алексідзе, який у нього єдиний з першого курсу отримав «відмінно» по режисурі. І ми взяли п'есу Штейна «Під небом юності» — «Жив-був я», ніби про революцію. Але це була справді революційна річ, така вистава вийшла! Був тоді заступником міністра культури Вітошинський, і він каже Сміяну: «Сергію, Бутенко — це скандаліст, Биструшкін навмисне знайшов Бутенка, щоб був скандал, і щоб тебе змістили на його користь». Сміян до мене: «Забери Бутенка, я будь-яку твою виставу підтримаю, але без нього». Прийшли журналісти на генеральну репетицію, а він їх не пустив, позачиняв усі двері. Вже потім, коли я був в управлінні культури, він зізнався, що допустив тоді

**Олександр
БИСТРУШКІН:**

«ДО ТЕАТРУ ЛЮДИ МАЮТЬ ЙТИ, ЯК НА СВЯТО»

помилку. А Валерій Цибух, який був тоді секретарем міському комсомолу, дізнявся про спектакль і попросив показати для міської конференції. Дивиться міська комсомольля, пише «Комсомольська правда». Всі в захопленні. Ростислав Бабійчук, який був тоді міністром культури, викликає нас зі Сміяном: «Що у вас там відбувається?». В результаті змістили нашого директора, прийшов Данченко. Прийшли нові творчі сили. Але мені стало гірше. Я не знайшов спільню мови з Данченком. Зате український театр отримав новий поштовх. І люди пішли до театру.

— **І ще однією потужною крило творчості Олександра Павловича — кінематограф. Понад 20 ролей з різними кіностудіями...**

— Так, на студії Довженка я зіграв чимало ролей в кіно: Андрія — у «Живій воді», Гулама — «Тайник біля червоних каменів», Федорчука в «Народжені революцією», Полупулика — в «Ярославі Мудром», на студії «Білорусьфільм» — Даниліока у «Державному кордоні». У Олега Бійми на «Укртелекіні» озвучував ролі.

— **І як же так сталося, що з театральної сцени Ви пересели в чиновницьке кірєло начальника главку культури столиці?**

— А сталося це цілком несподівано. Якось в гурті колег ведемо жував розмову на різні теми. І раптом мені: «Вас до телефону». Мер Києва Леонід Косаківський: «Скажіть, будь ласка, в якому стані у нас в місті культура?». Я щойно оповідав якісь анекdoti i в такому ж слензі кажу: «Повна лажа». «Тоді запрошу Вас на посаду міністра». «Такої посади в Києві немає». «Зате є управління культури». І я зрозумів, що добалакався. Це був шах. А наступна репліка — був мат: «Тоді приходить завтра і перебираїте справи культури». Він мені повірив, і я мав стати поруч.

— **Щоправда, за ці майже 14 років Вашого керівства культурою міста кияни відчули позитивні зміни у вирішенні нагальних проблем столиці у цій галузі...**

— Коли я прийшов в управління, це в 93-му році, комуналка не проплачена, опалення нема, заробітні плати нема, нічого нема, кінотеатри не працюють. Коли я казав, що поверну кіно в Київ, з мене сміялись. Так я ж повернув кіно в Київ! Першими запропонували комунальні кінотеатри — «Флоренція», «Кіїв», «Лейпциг», «Ленінград», «Україна», «Київська Русь», а вже потім приватні повіливали, як гриби. Ми почали працювати. Я вже не кажу про театри, музеї... Ми ж музеї стільки набудували, стільки капітального ремонту провели. Державний театр ляльок. Це вперше за сто років після театру Садовського (оперета нинішня) збудований театр, сто років не споруджувались в Києві театральні заклади. Театр імені Лесі Українки — це перебудова з кінотеатру. Центр творчості «Натхнення» — зараз це Українська академія танцю імені Сергія Лифаря і разом з нею «Натхнення». Дві академії відкрили — Дитячу академію мистецтв і Українську академію

танцю. І потім створено, вибачте, врятовано — зараз ми говоримо, що це академія естрадно-циркового мистецтва, а тоді естрадно-циркове училище, його просто викинули. І ні в кого совість не заговорила, що ж ви робите? Потім, слава Богу, Михайло Поплавський приотрив його у себе в гуртожитку. Але згодом настали важкі часи і він каже: «Олександре Павловичу, повірте, я не можу його далі у себе тримати, студентів треба десь розміщувати». І знову що — на вулицю? Я не міг цього допустити. Це ж діти, специфіка. Ми завжди пишались цирковим мистецтвом. І я знайшов приміщення. Слава Богу, зараз Українська академія естрадно-циркового мистецтва в окремому приміщенні. За працюав Державний музей книги і друкарства, міська галерея мистецтв «Лавра». Заснований нами Міжнародний конкурс балету імені Сергія Лифаря, на жаль, перемістилося до Донецька, бо він пані Зорій (начальник главку культури Києва — В. П.) виявився непотрібний. Знікли останнім часом з культурно-мистецького календаря Києва такі фестивалі як «Золотоверхий Київ», «Київ травневий — фестивальний», фестиваль спордніх міст, музичний молодіжний фестиваль «Чайка». А жаль...

— **Після київського главку Олександр Биструшкін — керівник Головної служби гуманітарної політики та з питань національного культурного надбання Секретаріату Президента України...**

ристів з усієї України. То був прекрасний фестиваль у Національній опері. Але він лише один раз пройшов, після мене ніхто цим вже не займався. Всеукраїнську нараду з охорони здоров'я збирала, з культури. «Мистецьким Арсеналом» я опікувався. До речі, на пропозицію Ющенка ми Герб України встановили тоді на Говерлу.

Скажу і таке. Непросто тоді було в Секретаріаті Президента працювати. Керівник протоколу вирішував, кого можна допустити до тіла Президента, а кого — ні. І тільки через нього, з його «височайшого позволення». Потужні високопосадовці скаржились мені, що не можуть потрапити до керівника держави, вирішити нагальні проблеми. Слава Богу, будемо сподіватись, що таке вже пішло в минуле.

Єдине, чого я не встиг зробити, будучи чиновником при владі, це побудувати театр на Троєщині. Через транспортні проблеми жителі цього 300-тисячного масиву не можуть відвідувати театри, як би їм хотілось: їм же пізно повернутись. А вони ж у цьому не винні... Але настало мое 60-річчя. Когось я, певно, ні влаштував своєю прямолінійністю. І мене без погодження з Президентом Ющенком уроčисто «провели».

— **Олександре Павловичу, радіослухачі України пам'ятають і зараз пізнають Ваш голос, яким озвучено цілу низку відомих українських творів. Як народилася сама ідея такого проекту?**

— Це сталося випадково. Один із моїх найулюбленіших поетів — Іван Франко. Був ювілей поета, наприкінці 90-х. Кажу меру Олександру Омельченку: «Давайте на відзначення цієї дати випустимо диск поезій ювіляра. Я прочитаю». Підтримав. І вийшов диск, онук поета Рональд Франко був дуже вітішений цим. Далі — беру до рук «Кобзаря». І вчитуюсь в його рядки зовсім по-новому. Ніби Пророк сьогодні звертається до нас. І в мене виник задум записати монолог Шевченка, виходячи з «Кобзаря», що б він сьогодні нам сказав. Я порадився з Миколою Жулинським щодо можливої переконпановки поезій Кобзаря в стилі монологу, з Дмитром Стусом — щодо поезій його батька. І я записав «Монолог самоти». Потім — диск «Листи до сина» Василя Стуса. Пані Сосновська з музею Павла Тичини побачила диски зі Стусом. «То зробіть і для нас — з поезії Павла Григоровича». Зробив. І назвав «Сила і ніжність болю». Потім з'явилась ідея створити аудіоантологію української поезії. І додався туди Олесь, Сосюра... Леонід Кучма, що б про нього не говорили, єдиний, хто підтримав це видання фінансово... Я вдячний Українському радіо, відчайдушний режисеру Сергію Лаврентійовічу Фещенку, і відчайдушний зараз, звичайно, Університету культури і мистецтв. У мене був тоді важкий період, коли я залишився один (*помеха дружина — В. П.*). Мій колишній педагог Нінель Антонінівна Біченко зателефонувала: «Сашуню, треба допомогти дітям зі сценічної мови. Ти ж викладаєш у театральному. Приходь». І я погодився. Познайомився з завідувачем кафедри Ніною Миколаївною Гусаковою. Такі авторитетні викладачі! А які студенти! З мого курсу, де я викладаю, половину взяли би в театральний. А факультет хореографії! Там Шпортько, Гирич, Гобдич, Пацунов. Єдине, що треба університету, — це навчальна сцена, навчальний театр, як в театральному інституті. Двом вищам варто було б обмінюватись досвідом, спілкуватись. Проводити відкриті лекції тут, відкриті лекції там...

— **Чим сьогодні займається Олександр Биструшкін? Які нові проекти виношуються або вже реалізуються?**

— Вчу студентів. Хороша зміна підростає. Я ніколи не думав, що студенти можуть бути мені такими дорогими. А відносно творчості... Я колись казав собі, коли підготував книжечку поезій «Пишу тобі», що це, мабуть, моя перша і остання книжка. Бо теза «ні дня без рядка» — це не для мене. Це — журналистика. Тільки тоді, коли приходить на серце, лягає на душу, тоді я пишу. І зараз готову до друку нову збірочку...

— **Мені залишається лише побажати здійснення Ваших планів і головне — доброго здоров'я!**

— Дякую.

Бесіду вів Віктор ПАСАК

м. Київ

На театральній афіші Кримського академічного українського музичного театру час від часу з'являються режисерські постановки Віктора Гуменюка, професора, доктора філологічних наук, поета-лірика, перекладача, і в зал групами йдуть у числі глядачів його студенти з Таврійського національного університету ім. В. Вернадського та Кримського інженерно-педагогічного університету, де він завідує кафедрою і викладає теорію та історію української літератури. Нещодавно вони побачили оживлену ним на сцені з їхнього навчального курсу п'есу «Назар Стодоля» Тараса Шевченка, а в попередні роки — «Оргію» Лесі Українки та «Брехню» Володимира Винниченка.

— Вікторе Івановичу, ці ваші три режисерські роботи можна розцінити, по-перше, як продовження лекцій для студентів про українську драматургію з практикою на сценічному ґрунті. А по-друге, вони збагачують репертуар театру україномовними спектаклями. Ви це робите тому, що їх фактично мало єде на кримській сцені?

— Український театр, в якому інколи ставляться українські вистави. Це — про нас. Дійсність така, що майже вся афіша — російськомовна, бо вважається, що на україномовні спектаклі кримські глядачі не йдуть. Хоча, по-моєму, для хорошої вистави мова не відіграє суттєвої ролі.

На початковому етапі створення театру в 50-х роках минулого століття 90 відсотків вистав складала українська класика: «Наталя Полтавка», «Шельменко-денщик», «Маруся Богуславська», «Запорожець за Дунаєм»... У всіх цих спектаклів є особливий шарм. Вони користувалися успіхом, іх досі згадують і актори, і публіка. На «Циганку Азу», наприклад, преса писала рецензії про її сочний вихід, потім — двохсотий. А вона і сьогодні неходить зі сцени.

Багато українських реалій зображені в п'есі «Тев'є-молочник». Чудові спектаклі на сучасну тематику — «Нелегалка» та «Євангеліє від Івана» Анатолія Крима поставив Борис Мартинов. У стилі модерної драматургії трактує «Камінний господар» Володимир Аносов. Ця вистава — як вино: чим більше витримане, тим вишуканіший його смак.

— А який був перший ваш спектакль?

— Я хочу за освітою і театрознавством, десять років працював актором, завідувачем літературної частини Житомирського музично-драматичного театру, однак приїхав у Сімферополь у 1989 році як поет. Тоді у мене була видана перша поетична збірка «Росяністик» (1986 р.), друга — «Стежина» вийшла в 1994 році. І я більше працював у галузі теорії та історії літератури, в тому числі й драматургії. А в Кримський академічний український музичний театр прийшов у 2005 році зі своїм сценарієм вистави «Зустріч з українською піснею». Я читав текст, моя дружина — концертмейстер філармонії — грала на фортепіано, а заслужена артистка України Лілія Титова співала. Після прем'єри в Сімферополі ми обіїдили з цією виставою весь Крим і всюди глядачі сприймали її з задоволенням.

Досліджуючи проблеми поетики драматургії Володимира Винниченка, що були темою моєї докторської дисертації, а в 2001

році опубліковані моноографією, я запропонував директорові театру Володимиру Загурському включити в репертуар п'есу «Брехня». Це перший шедевр В. Винниченка, який за глибиною і супільнюю значущістю можна порівняти з «Одержимою» Лесі Українки. Для реалізації задуму почали шукати режисера. Сергій Сміян, якого знали за постановкою

про п'есу «Брехня» видано книгу, а аналізу драматичної поеми «Оргія» присвячено перший розділ матеріалів про творчість Лесі Українки, опублікованих у № 4 за 2012 рік наукового журналу «Учені записки Таврійського національного університета імені В. І. Вернадського» в серії «Філологія. Соціальні комунікації». У цьогорічному випуску журналу публікацію матеріалів про «Оргію» продовжено. Зокрема, науковці аналізують психодраматичні дійові осі, проблеми культурного колоніалізму, художню інтерпретацію духовної несвободи митця в поемі, мотив орігії в Лесі Українки та Генріка Сенкевича в порівняльному аспекті, а також інші особливості художнього світу Л. Українки-драматурга.

Такий симбоз театру та

ми «Назар Стодоля», зняті в 30-х роках. Обидва — невдалі. Вони — приклад того, як не треба грати. Не в захопленні від моєї ідеї були спочатку яктори. Але в процесі репетицій мені вдалося переконати їх у тому, що Шевченко дає можливість розкритися на сцені в різних амплуа, в тому числі й з елементами еротики. А вдале декоративне оформлення сцени і створені Генрієттою Петрович костюми для виконавців ролей допомогли показати реальне життя, а не музей.

Генрієтта — талановитий художник з костюмів. У спектаклі «Брехня» я додрівичив їй все його художнє оформлення. І з моєї легкої руки вона продовжила цю роботу в балеті «Бахчисарайський фонтан» Бориса Асаф'єва. Тепер — «Назар Стодоля». Чудові костюми

цьому контексті мені близькі Леся Українка, Володимир Винниченко, Микола Куліш — драматург номер один в Україні, Ярослав Стельмах, не менш знаменитий, ніж його батько Михайло Стельмах, а також Неда Неждана.

І все ж режисура для мене — рідкість, акторство — та-кож. Я пишу про театр. І це моя основна в ньому робота. Видав друком два збірники із серії «Театральна журналістика»: перший випуск — «Творчий портрет актора» з розповідями про артистів Житомирського музично-драматичного театру, актрису Львівського театру ім. М. Заньковецької Наталку Міносян, Марію Мар'яновську з Одеси, Миколу Андрусенка, творчий шлях якого розпочинався в Дрогобичі, а продовжився в Сімферополі. Написав творчі портрети кримських артистів Валерія Карпова, Юрія Грищенка. А в другий випуск увійшли мої рецензії на вистави.

вої пісні» Лесі Українки у перекладі Юнуса Кандима здійснив режисер Ахтем Сейтаблаєв. Цікаві вистави показав на гастролях у Сімферополі Ярославський драматичний театр ім. Ф. Волкова. На одну з них за п'есою Федеріко Лорки написав рецензію, яка незабаром буде опублікована в львівському журналі.

— А коли ви самі виходите на сцену і ведете монолог про літературу і театр, рекламиєте свої вірші, співаете, це для вас — віддушина, вікно у викладанні чи «два в одному»: урок майстерності студентам від метра галузі?

— Я люблю спів, українську пісню. Коли після зачінення інституту йшов служити в армію, місяць готувався, щоб потрапити в ансамбль пісні та танцу Групи радянських військ у Німеччині. І коли на прослуховуванні виконав воєнні номери як для баритона, так і басові нотні фрагменти, що не кожно-

ТЕАТР — ЛЮБОВ, ЩО НЕ ПРОХОДИТЬ НІКОЛИ

— Як би ви сформулювали основу національного українського характеру?

— Колись чумаки їздили на волах у Крим по сіль. Їхали повільно і довго. І ця повільність, навіть певна флегматичність відобразилася в менталітеті українців. Є в ньому спогляданість. Це не негатив, однак з іншого боку можна як не встигнути в чомусь оперативному і скотитися до індивідуалізму, якщо жити за принципом «моя хата скраю».

Мініколи не були нетерпимими до інших культур і мов. Це — толерантність. У наш характер і поведінку передішала лагідність природи і клімату. У той же час українці вміють захищати себе від образу. Ця психологія, як селяни при потребі ставали козаками, зображені в драматичних творах Панаса Мирного і Миколи Куліша.

— А ви самі ходите в театр як глядач?

— У Київський театр ім. І. Франка, де працює багато моїх друзів, з якими навчався в Інституті театрального мистецтва ім. І. Карпенка-Карого, хоч і на різних факультетах. Але були й спільні предмети акторської майстерності. І це нас зближувало. Сьогодні це відомі в світі театрів імена: Анатолій Хостікоєв, Людмила Смородіна, Наталя Перчевська, Богдан Бенюк, Григорій Шумейко зі Львова, викладач Нінель Біченко.

У Сімферополі інколи ходжу в Кримський академічний російський драматичний театр ім. М. Горького. Бачив дві чудові постановки «Річарда III» Вільяма Шекспіра, на які написав рецензію «Підступність буденності». Люблю драматургію Олександра Островського, особливо коли в спектаклях грає народний артист України Віктор Навроцький, а деякі з них він поставив як режисер.

Щороку в грудні проводжу свій творчий вечір «Тут, на краю коханої землі». У цьому місяці народилася моя мама і це моя її присвята. Три вистави і три літературно-музичні композиції — це мій театр. Міряти його на терезах неможливо. Як у житті потрібні чай, і кава, так і в мистецтві повинно бути щось буденно-повчальне і водночас відчуває краси, вічності, Всецівіту, чогось вищого, ніж суета сует.

мудрець, був заразований у його склад. Рік служив артистом.

Нині під час виступів мені акомпанує на роялі чудовий концертмейстер Любов Трофимова. Потрібно було б поправляти над вокalom, та все ніяк не знайду на ці уроки час у робочому графіку.

— Як ви ставитеся до перемін у житті, в сучасністі?

— У народі звучить як прокляття, коли кажуть: «Щоб ти жив у час перемін». Тому я їх не люблю. І все ж потрібно з гідністю сприймати все, що дає нам життя, що випало на наш історичний період. Є закони справедливості, і світ не може довго жити в умовах дисонансу. Природа прагне до відновлення, до гармонії. Все ХХ століття позначене трагізмом, драматичною боротьбою за спредливість. Ніколи на планеті не було ідилії. І початок ХХI століття також дає новий матеріал для драматичних театральних постановок.

— І що буде вашою наступною режисерською роботою?

— Колись хотів поставити в театрі «Оргію» Лесі Українки і «Мазепу» Юліуша Словацького. Половина з цих намірів справдилася. Можливо, це відбудеться і з другим твором. Є плани і з сучасної драматургії.

* * *

На робочому столі Віктора Гуменюка в кабінеті літературної частини театру і в шафах тісно від матеріалів, сценаріїв, книг. У своїй публіцистиці він розмірковує про театральну творчість, специфіку акторського мистецтва, характеризує прикметні особливості гри і ролі конкретних митців, а також вистав у цілому. Ця різносторонність інтересів і практичних кроків щодо їх реалізації для нього, як у природі сонце, небо і вода — єдине ціле. Головне — знайти вирахальні засоби, і образ часу на мить застигне його словом, актуальною сценічною імпровізацією, видовищним ефектом.

Валентина НАСТИНА

університету я ще студентом бачив в естонському місті Тарту. Там є два визначних місця: один з найстаріших у країні університет, в якому навчався брат Лесі Українки — Михайло, і театр «Ванемуйне», що першим почав ставити спектаклі естонською мовою ідеї з практівав знаменитий на весь світ режисер, актор та оперний співак Каarel Ird. Цей театр об'єднав усі жанри сценічного мистецтва — драму, оперу, оперету і балет, на які іздилі глядачі з усього країнського Союзу. І я також іздив, а тепер у Сімферополі за прикладом Тарту намагаюся наблизити акторство до студентів, щоб взаємодія театр — університет була більш плідною.

— І ваша постановка «Назара Стодолі» в рік відзначення 200-річчя Тараса Шевченка є продовженням цієї лінії на зближення театру та глядацької аудиторії, практичним кроком митців до задоволення її освітніх та супільніх інтересів?

— Я спочатку не думав ставити цю п'есу. У репертуарі є літературно-музичні композиції за творчістю Шевченка. Однак у процесі обговорення участі театру в ювілейних заходах виникла й тема спектаклю. Спочатку розглядалася «Стіна» Юрія Щербака про стосунки Тараса і княгині Варвари Репніної, але потім вирішив звернутися до драматургії самого Шевченка. Подивився два філь-

МИЛУЄ ЗІР ІЗ КОСМАЧА УЗІР

— Що таке, мамо, Космач?
Скільки присілків у нього?
— Сину, це материн плач.
В неї немає нікого.
— Хто його, мамо, зіткає?
Звідки воськовій плити?
— Сину, це з жовтих отав.
Бог не велів їх косити.

Василь Герасим'юк

З сивої давнини бере свій початок українська народна вишивка. І на вівтар зараз, коли окремі види народного мистецтва зазнають занепаду, українська вишивка продовжує бути популярною. Нею займалося чимало талановитих майстрів, які створили різні техніки, окрім з яких побудують тільки в Україні. Гідний внесок у розвиток та популяризацію вишивання зробили народні майстри Фролина Гулей, Стефанія Кульчицька, Раїса Чехівська, Віра Роїк, Алла Вільхова, Олександра Великодня, Ірина Завадович, Марія Калинкя, Михайліна Сабадаш, Михайло Білас, Дмитро Блажейовський, Петро Ткачук... Проте якщо латвійська, литовська, словенська, македонська, чеська, польська, болгарська вишивка мають багато цінних монографій, то українську вишивку досліджено ще замало. Найбільше до цієї справи долутилися Михайло Селівачов з Києва, Раїса Захарчук-Чугай зі Львова, Євдокія Сороханюк із США, Павло Маркович із Словаччини... Окрім розвідки на сьогодні маємо про вишивку Космацької Гуцульщини, адже вивчали Ігор Боднар та Давид Гоберман, Володимир Война та Василь Скуратівський... Проте досі залишається найбільш престижним дослідженням Григорія Смольського «Космацькі вуставки», яке аж через десятки літ вийшло з друку окремою монографією уже після відходу у засвіті видатного Маestro. Усі вчені відштовхуються саме від цієї праці.

Як зазначає науковець Христіна Саноцька, колорит Г. Смольського означає радісну, сміливу гру дзвінких теплих кольорів, що викликає в уяві улюблених художником осінні гори та щедрі барвами народні вишивки Космаччини. Саме такий конкретизований колорит надавав мажорної романтичності, навіть експресіоністичної піднесеності його творам, що завдяки кольору почали сприятися, звертали на себе увагу. Колорит картин Г. Смольського базується на щедрій гамі народної регіональної колористики Космаччини, найцікавішого з етнографічного погляду регіону Карпат.

Григорій Смольський на своїх картинах найясніше відтворював життя і побут космацьких гуцулів, їхні звичаї та обряди. На значній частині його полотен бачимо гуцулів та гуцулик у космацьких вишиванках, а на окремих — виразно відтворено той чи інший космацький узор.

Космацька вишивка віддавна мала своїх шанувальників. Проте моду збирати космацькі узори започаткували такі Григорій Смольський, який попросив космацьку вишивальницю Ксеню Миколаївну Дедерчука, 1900 року народження, аби та вишила для нього кілька десятирічків космацьких вуставок, які він замалював у Космачі із жіночих сорочок. Ці вишивки зберігаються зараз у Національному музеї у Львові. Але варто підкреслити, що коли Ксеня Дедерчук вишивала ці узори для Смольського, її навістив космацький кушнір Лукин Никорак і, заміливавши вишивкою, попросив Ксеню вишисти ці узори для нього на кавалкові полотна, а він їй за це траву покосить та ще й плоти погородить. Однак цього виявилось замало, бо Ксеня захотіла, аби Лукин пошив для неї ще й капельований кептар. І тільки тоді — Ксеня вишила. Це була перша збірка космацьких узорів, яка зо-сталася в Космачі. Сьогодні вже немає серед нас Лукина Никорака, а його узори мандрують і досі Кос-

мачем. Подібну збірку космацьких узорів виготовила і львівська вишивальниця Ірина Завадович. Бу- дучи тяжко хворою, вона в церкви на колінах відмальовувала узори з жіночих сорочок, а відтак вишила їх у Львові і залишила у спадщиною своєму синові Олесю. Це було до війни. Після війни сотні космачан опинилися в концтаборах Росії. А серед них і з'язкова УПА Марія Олексіївна Попович, 1914 року на- родження, яка на чорній тканині вишила альбом космацьких вуставок. Їх вона відшивала в космацьких полонянок із сорочок, в яких вони приїхали із Космача. Це була дуже цінна збірка, місце знаходження якої сьогодні невідоме.

Згодом за вишивання уже вели- кого альбому космацьких узорів, які побудують на чоловічих та жіночих сорочках, взялася ще одна космацька вишивальниця Гафія Чорняк. Коли вона вишила аль- бом, то його забрав до свого приват- ного музею Олексій Довбуша кос- мачького гуцула Михайло Дідишин, де він перебуває зараз. Розчарова- на Гафія почала вишивати другий альбом, який завершила напротивесні 2014 року і він не має аналогів у світовій вишивці. Гафія Чорняк надихнула свою працею космаць- кого священика Василя Гунчака і він замовив, аби йому вишила великий альбом космацьких виши- вок хрестиком славетна майстриня Ганна Дмитрівна Арсенич. До цьо- го альбому два аркуші узорів ви- шила Ганна Миколаївна Коб'юк- зинкою.

Починаючи з 1973 року, я взялася вишивати два великі панно косма- цьких орнаментів на «бамбуково- му» полотні. Але тепер це робити складніше, бо в Космачі існувала

традиція: як народиться дитина згідно з нормами етикету треба було її охрестити в церкві у вишиваній сорочечці на білій крижмі (полотні), а як дитина виросте і буде готовувати- ся до весілля, то з тої білої крижми вишивали її весільну сорочку най- дорожчими французькими нитками ДМС та допасовували найви- шуканіші космацький узор. Після вінчання цю сорочку годилося було одягати лише на Великдень і Різдво. А коли вже людина дожива- ла старості, то етикет зобов'язував космацьких гуцулів хоронити своїх предків акурат у тих сорочках, в яких вони вінчалися. Таким чином, дуже багато унікальних кос- мачьких узорів було втрачено.

А як тільки в Космачі почали проводитися міжнародні фестивалі «Великден у Космачі», до Космача впродовж п'яти років почали наї- дити туристи з усього світу і кожен бажав купити собі космацьку ви- шиванку. Таким чином, космацькі узори розійшлися по далеких і близьких краях. А поміж тих усіх гостів все частіше космачани почали звертати увагу на поважну жінку, яка, як Григорій Сковорода, мандрувала космацькими присілками і довколишніми селами, збираючи

народні скарби — космацькі узори. Ніхто не міг здогадатися, що ця поважна пані за фахом — хірург, за покликанням — дослідник української вишивки, тепер уже здана в Україні Ірина Свіонтек. Пригадую, одного разу мало в Космачі бути гуцульське весілля на конях. Я поставив собі за мету зробити декілька світлин молодят біля церкви. Але тут почалася гроза, став періцити град. А небавам в центр села в'їхало змокле до ниточки весілля. Я покапився фотографувати, аж тут почув голос: «Пане Дмитре- краче, виши вами стати з цього боку!». Озирнувся і побачив перемоклу і струджену Ірину Свіонтек. Вона не охотилася за славою, вона не написала свої книги про вишивку в бібліотеках, а була поміж лудьми на всіх сільських дійствах і забавах.

Ірина Свіонтек знає у Космачі кожну вишивальницю, кожний присілок. Вона знімає старі космацькі узори і теперішні, а відтак знаходить їхні відповідники у фондах музеїв Коломиї, Івано-Франківська, Львова. Скрупульно вичає символіку космацької вишивки, кольористику, а із старих зразків — відшиває нові. Пильно відвідується, як виглядає той чи інший узор на чоловічій або жіночій сорочці, на рушнику чи скатерті, серветці чи хоругві.

Однак перед тим, як зосередити свою увагу на космацькій вишивці, Ірина Свіонтек досконало вивчила вишивку довкілля сіл Гуцульщини і Покуття, Бойківщини і Опілля, зібрала узори з тих країв і видала монографії: «Гуцульські вишивки Карпат. Мистецтво геометричного орнаменту і колориту», «Покутські вишивки Прикарпаття. Мистецтво геометричного орнаменту і колориту», «Вишивки Гуцульщини. Мистецтво геометричного орнаменту і колориту»...

Врешті-решт дослідниця від- шкудала в тих краях також космацькі узори, але уже в іншій колористиці, на що Ірина Свіонтек звертає увагу у своїй останній праці, що має назву «Вишивки села Космач Косівського району». Це — перша книга. Має бути ще друга. Рецензію на альбом написала доктор мистецтвознавства, професор Раїса Захарчук-Чугай, в якій привертає увагу дві тези:

1. Вишивки в селі Космач — загальновизнане високомистецьке явище у світовій народній культурі.

2. Сердечно рекомендую Свіонтек І. В. на присудження її Шевченківської премії. Вона цього давно заслуговує, бо ж таких зразкових п'ятьох книг Свіонтек І. В. про народні українські вишивки немає в усьому світі.

I справді, подвійницька праця народної професорки Ірини Свіонтек заслуговує найвищої оцінки. Лише в останньому альбомі «Космацькі вишивки Косівщини» заміщено 84 таблиці, 388 фотоілюстрацій узорів вишивок і типажів гуцулів Космаччини. Описова частина складається із розділів: «Вишивки села Космач», «Локальні особливості вишивок села Космач», «Техніка вишивки», «Нитки і полотно», «Мистецтво колориту», «Мистецтво геометричного орнаменту», «Сучасний стан вишивок Космача»... В альбомі авторка подає 43 назви космацьких узорів, які вона зібрала поміж людей, та 36 назв, які зібрала Гафія Чорняк.

Опіля Ірина Свіонтек подає інформацію про будову вуставок жіночих сорочок, вивчає будову пазух чоловічих сорочок, посила-

ється на респондентів, а серед них і на художника Григорія Смольського та видавця Івана Тиктора. Останній першим зібрав космацькі узори та видав їх окремими таблицями в 1938 році у Львові.

Цікавими є в альбомі «Космацькі вишивки Косівщини» порівняльні таблиці космацьких узорів у Космачі і космацьких узорів уже в іншій колористиці в селах Буковинської, Закарпатської та Галицької Гуцульщини.

Як потрапили туди космацькі вишивки? На це запитання є проста відповідь: космацькі жінки носили продавати свої вишивки в Микуличині, Ворохту, Яблуніцю... Проте в цих селах побутує відмінний від жовтогарячого космацького колориту стиль, що характеризується стриманою гамою барв. І тоді космацькі жінки Явдоха Василівна Рошканюк, Марія Іванівна Головчук, Марія Василівна Петрованчук, Полагна Дмитрівна Клапунюк почали вишивати космацькі узори в кольорах, характерних для тих сіл, в яких вони їх продавали.

Григорій Смольський у своїй праці «Космацькі вуставки» підкреслював, що «Космацька вуставка — це не дозвільний витвір чи вигадка одинаків, які позакінчувають інститути та училища декоративно-вжиткового мистецтва і прагнуть скомпонувати щось таке, «в народному дусі». Ні, космацька вуставка це — мистецький витвір самого народу впродовж його, нехай локальної, «космацької», але ж історії, витвір, зроджений могутньою, спільню для всіх, потребою прекрасного у житті. Їх спородив і спороджує (і буде спороджувати!) повсякчасний гімн до краси, несмертний художній порив Людини». Маємо зазначити, що Ірина Свіонтек ретельно вивчила працю Григорія Смольського, переглянула зразки вишивок, але до своєї книги їх не взяла, а шукала в народі. Так само переглянула дослідниця і альбом вишивок Гафії Чорняк, і в своїй праці перерахувала усі назви космацьких узорів, які подає вишивальниця, а втім, і їх не використала у своєму альбомі, мовляв, приде час і Чорнячка ще видасть її альбом вишивок.

Хочу підкреслити, що новий альбом Ірини Свіонтек «Космацькі вишивки Косівщини» видало львівське видавництво «Апріорі». Найдавніший — 1000 примірників. Тому-то альбом і розходить швидко серед шанувальників української народної вишивки. Розходить- ся по всій Україні і має велику популярність.

А втім, як Григорій Смольський, так і Ірина Свіонтек зосередили свою увагу при дослідженні космацького шитва в основному на вишивці, виконаній хрестиком, і по- минули інші техніки гаптування на космацьких хустках і перемітках, гачах і портках, кожухах, кептарях, сардаках, не класифікували вишивку Космаччини за геометричними, рослинними, тваринними орнаментами та мало уваги надали прочитанню символів на тому чи іншому узорі.

З тваринних мотивів є найбільш поширеними на вуставках жіночих сорочок, рушниках та подушках такі, як «зайці», «олені», «коні». Ще в минулому столітті львівська вишивальниця О. Возниця за космацькими мотивами вишила чудову подушку, яку назвала «Космацькі олені». Поміж оленями вишивальниці вставляють символ «дерево життя» і орнамент виглядає завершеним. «Дерево життя» символізує вершини і низини, силу і слабкість, сучасне і минуле, молодість і старість, з'єднані їх. На жаль, біль-

шість із символів на сьогодні ніхто не знає і не вміє їх прочитати. Якнайкраще на символіці зналася сестра-студітка Дарія з Канадського монастиря Святої Покрови та заслужений майстер народної творчості України Одарка Онищук з Канади, яка свого часу видала прекрасний альбом «Символіка української писанки», адже одні і ті ж символи зустрічаються і на українських вишивках, і на українських писанках, і на українській кераміці та різьбленні. «Олень» належить до сонячних знаків, бо його роги символізують промені сходяч

ЗАПЛЕТУ ВІНОЧОК

Заплету віночок,
Заплету шовковий,
Дістану стрічечок
Із снів кольорових.

Я вплету у нього
Всі свої бажання,
Мрії казкові,
Гарні сподівання.

Квіти, різnotрави,

Сонечко, росу,
Щоби дарували
Здоров'я та красу.

Хай пливе за хвилею,
Мандрує на волі
З моєю надією
Щасливої долі.

Дарія АБЗЕЛІМОВА,
учениця Кам'янської
ЗОШ № 2

Черкаська область

ЛІТНІЙ РАНОК

Скільки сонця!
Скільки всюди сонця!
Все залило світлом
і теплом!
Ранок відчинив уже
віконце —
ночі ніби й зовсім не було.

Прокидайся й подивись
довкола:
все живе, сміється і співа.
Блідий місяць
ген на видноколі
у хмарки своє лице хова.

У саду так п'янко
пахне груша

і пригнула яблуня гілки.
Ще ніхто тут споко
не рушив,
не топтав ці вранішні
стежки.

Пробіжись по травах
росянистих.
Полюби все широ
й назавжди.
Та з джерел,
таких ще свіжих й
чистих,
ти напийсь холодної води.
Ольга ПАВЛЕНКО
с. Телепине Кам'янського
району на Черкащині

Марина СЛОВ'ЯНОВА

ЗНАХІДКА

Дід Юхим обкошув сад. Славко в нього за підручного: що йому дід загадає, те Славко й робить. Поки що він тільки води свіжої приніс од колодязя.

— Якби граблі були по мені, — міркує хлопчина, — я цю траву ворушиш би, щоб швидше сохла.

— Я знаю, що ти добрий помічник, — озвістяється дід Юхим. — Колись змайструємо й для тебе грабельки...

Не договоривши, дід Юхим зу-пиняється й пильно дивиться на кущ лалатого лопуха. Славкові дуже шкаво знати, що там, тож він підходить ближче.

— Цесс, — кладе палець на губи дід Юхим. I ледь чутно промовляє:

— Дивися...

Хоч скільки дивився на той лопух Славко, а нічого там не побачив.

— Та он же, оно, — шепоче йому в самінське вухо дід Юхим, — гніздечко...

Тепер і Славко роздивився: за-ховане за широким листям, змайстроване під деревним стов-буром лопуха притулилося кубельце. Хлопчик рвонувся туди, але дід Юхим ухопив його за руку і одвів на добре-сто кроків убік.

— Не треба близько підходить. Ми й так налякали пташку, вона сковалась у бур'янах.

— А що, там була пташка?

ВІРШІ НАШОГО ДИТИНСТВА

ПАВЛО ТИЧИНА

Хто з нас у дитячому садочку, а згодом у школі не декламував маленьки шедеври Тичини: «А я у гай ходила», «Хор лісових дзвіночків», які вели в зачарований казковий дівосвіт? Ці вірші ввійшли до його першої збірки «Сонячні кларнети» (1918). Він, такий близький усім складом свого художнього мислення до народної поезії, пише для дітей віршовані казки «Івасик-Телесик», «Дударик». Читаєш їх, і

А Я У ГАЙ ХОДИЛА...

А я у гай ходила
По квітку ось яку!
А там дерева — люлі.
І все отак зозулі:
Ку-Ку!

Я зайчика зустріла,
Дрімав він на горбку.
Була б його спіймала —
Зозуля ізлякала:
Ку-Ку!

ХОР ЛІСОВИХ ДЗВІНОЧКІВ

Ми — дзвіночки,
Лісові дзвіночки,
Славим день.
Ми співаем,
Дзвоном зустрічаєм:
День!
Любим сонце,
Небосхил і сонце,
Світлу тінь,
Сни розкішні,
Все гай затишні:
Тінь!
Тінь.
Линьте, хмари,
Ой прилињте, хмари, —
Ясний день.
Окропіте,
Нас нашелестіте:
День!
День.

не хочеться, щоб закінчувалась казка. В них і мудрість, і гумор, і добре українське слово, і звучні рими. В свій репертуар юні читачі «забрали» в дорослих і такі поезії, як «Гай шумлять», «На майдані», «Як упав же він з коня».

Для дітей Павло Тичина видав книжки «Івасик-Телесик» (1929), «Ку-ку» (1934), «Лідка» (1940), «Слава Батьківщині» (1951), «Музичний ранок в консерваторії» (1955) та інші. Його вірші живуть і радують читачів — і в цьому безсмертя поета.

Василь ЛАТАНСЬКИЙ,
учитель-україніст, письменник
с. Пруди, Советський р-н в Криму

Горить-тримтить ріка,
як музика.

* * *

Пробіг зайчик.
Дивиться —
Світанок!
Сидить, грається,
Ромашкам очі розтулює.
А на сході небо пахне.
Півні чорний плащ ночі
Вогняними нитками
сточують.

— Сонце —

Пробіг зайчик.

ДОЩ

А на воді в чийсь руці
Гадюки пнутися...
Сон. До дна.
Війнув, дихнув,
Сипнув пшона —
І заскакали горобці!..
— Тікай! — шепнуло
в береги.
— Лягай... — хитнуло
смолки.
Спустила хмарка на луги
Мережані подолки.

НА МАЙДАНІ

На майдані коло церкви
революція іде.
— Хай чабан! —
усі гукнули, —
за отамана буде.

Прошавайте,
ждіте волі, —
гей, на коні,
всі у путь!

Закипіло, зашуміло —
тільки прапори цвітуть...

На майдані коло церкви
посмутились матері:
та світи ж ти їм
дорогу,

ясен місяць угорі!

На майдані пил спадає.
Замовкає річ...
Вечір.
Ніч.

* * *

Блакить мою душу
обвіяла,
Душа моя сонця
намріяла,
Душа причастилася
коротості трав —
Добриден, я світу
сказав!

Струмко серед гаю,
як стрічечка.
На квітці метелик,
мов свічечка.
Хвилюють, мають,
квітують поля —
Добриден тобі,
Україно моя!

— Хто його зна, — стенув плечи-
ма дід Юхим.

Але коли вони прийшли із саду
на подвір'я, дід Юхим раптом
вигукнув:

— Та ось вони — твої вівсянки!

На високих зелених воротах сто-
яла низочка пташок та голосно
виспівувала:

— Ці-ци, ці-ци-ть! Ці-ци, ці-ци-

ть! Славко встиг їх полічити: сім!

— Правильно, — сказав дід Юхим.

— Їх і повинно бути семеро: тато,
мама та п'ятеро дітей. Якраз стільки
яечок було у гнізді!

І хлопчикові здалося, що вівсян-
ки задля того й прилетіли, щоб
подикувати йому. Адже він сам їх
не скривив і не віддав на поталу
нікому.

Пташки згадали, що вівсянки
задля того й прилетіли, щоб
подикувати йому. Адже він сам їх
не скривив і не віддав на поталу
нікому.

— Ці-ци, ці-ци-ть! Ці-ци, ці-ци-

ть! Славко встиг їх полічити: сім!

— Правильно, — сказав дід Юхим.

— Їх і повинно бути семеро: тато,
мама та п'ятеро дітей. Якраз стільки
яечок було у гнізді!

І хлопчикові згадали, що вівсянки
задля того й прилетіли, щоб
подикувати йому. Адже він сам їх
не скривив і не віддав на поталу
нікому.

— Ці-ци, ці-ци-ть! Ці-ци, ці-ци-

ть! Славко встиг їх полічити: сім!

— Правильно, — сказав дід Юхим.

— Їх і повинно бути семеро: тато,
мама та п'ятеро дітей. Якраз стільки
яечок було у гнізді!

І хлопчикові згадали, що вівсянки
задля того й прилетіли, щоб
подикувати йому. Адже він сам їх
не скривив і не віддав на поталу
нікому.

— Ці-ци, ці-ци-ть! Ці-ци, ці-ци-

ть! Славко встиг їх полічити: сім!

— Правильно, — сказав дід Юхим.

— Їх і повинно бути семеро: тато,
мама та п'ятеро дітей. Якраз стільки
яечок було у гнізді!

І хлопчикові згадали, що вівсянки
задля того й прилетіли, щоб
подикувати йому. Адже він сам їх
не скривив і не віддав на поталу
нікому.

— Ці-ци, ці-ци-ть! Ці-ци, ці-ци-

ть! Славко встиг їх полічити: сім!

— Правильно, — сказав дід Юхим.

— Їх і повинно бути семеро: тато,
мама та п'ятеро дітей. Якраз стільки
яечок було у гнізді!

І хлопчикові згадали, що вівсянки
задля того й прилетіли, щоб
подикувати йому. Адже він сам їх
не скривив і не віддав на поталу
нікому.

— Ці-ци, ці-ци-ть! Ці-ци, ці-ци-

ть! Славко встиг їх полічити: сім!

— Правильно, — сказав дід Юхим.

— Їх і повинно бути семеро: тато,
мама та п'ятеро дітей. Якраз стільки
яечок було у гнізді!

І хлопчикові згадали, що вівсянки
задля того й прилетіли, щоб
подикувати йому. Адже він сам їх
не скривив і не віддав на поталу
нікому.

— Ці-ци, ці-ци-ть! Ці-ци, ці-ци-

ть! Славко встиг їх полічити: сім!

— Правильно, — сказав дід Юхим.

— Їх і повинно бути семеро: тато,
мама та п'ятеро дітей. Якраз стільки
яечок було у гнізді!

І хлопчикові згадали, що вівсянки
задля того й прилетіли, щоб
подикувати йому. Адже він сам їх
не скривив і не віддав на поталу
нікому.

— Ці-ци, ці-ци-ть! Ці-ци, ці-ци-

ть! Славко встиг їх полічити: сім!

— Правильно, — сказав дід Юхим.

— Їх і повинно бути семеро: тато,
мама та п'ятеро дітей. Якраз стільки
яечок було у гнізді!

</

ВІДКРИТИЙ ЛИСТ

ПАТРІАРХ ФІЛАРЕТ – ПРЕДСТОЯТЕЛЮ РПЦ КИРИЛУ:

ЗАКЛИКАЮ ГОВОРИТИ ПРАВДУ!

Ваша Святості!

Прочитавши Ваше вчоращене звернення до Повноти РПЦ з приводу подій в Україні, змушений публічно звернутися до Вас.

По суті, в своєму зверненні Ви вкотре заперечуєте буття українського народу як самостійного народу, який має право на реальні державність, суверенітет і незалежність. На словах поважаючи українську державність, насправді Ви і надалі пропагуєте ідею «руського світу», в якому Україна – тільки складова частина, підпорядкована Москві.

Незалежні держави, Російську Федерацію і Україну, Ви підмінююте терміном «історична Русь», який дає змогу виправдовувати втручання керівництва Росії в внутрішні справи України.

Точнісінко так само два століття тому терміном «слов'янський світ» апологети Російської імперії виправдовували захоплення і розчленування Польщі, криваве придушення російськими військами боротьби за відновлення польської державності.

Думаю, що взявши на себе у нещодавньому минулому місцю примирення російського і польського народів, Ви маєте зрозуміти, що навряд чи ідея «слов'янського світу», які використані у минулому з ворожою для Польщі метою, сприятимуть такому примиренню і взаєморозумінню. Так само ідея «руського світу», взяті зараз на озброєння Кремлем для виправдання агресії проти України, анексії Криму, підтримки терористів і озброєних сепаратистів на Донбасі, – це ідея, ворожі державності і незалежності українського народу.

Тому використання риторики «руського світу» у Вашому вчоращеному зверненні явно не сприє ні припиненню воєнних дій, ні встановленню миру, ні подоланню дедалі зростаючої ворожості у відносинах Росії з Україною.

Відновлення підмінуете, як це вже стало традиційним для єпархів Московського патріархату, єдиністю народу Божого у Христі – єдиністю структури Російської православної церкви, єдиністю Вашої адміністративної влади над духівництвом і паствою, єдиністю російської (а в реальності часто – радянської) культурної ідентичності. Єдиністю народу Божого об'єднує всіх істинно віруючих у

Господа Ісуса Христа, а не тільки «історичну Русь», тоді як адміністративна влада об'єднує тільки Російську православну церкву. Ставити між цими двома єдностями змістовний знак рівності – негідна маніпуляція з Вашого боку.

Пригадайте «Основи соціальної концепції РПЦ», де йдеться (п. II.1): «Будучи за природою вселенською, Церква одночасно є єдиним організмом, тілом (1 Кор. 12. 12). Вона – община чад Божих, «рід обраний, царственна святість, народ святий, люди взяті у долю... колись не народ, а нині народ Божий» (1 Пет. 2. 9-10). Єдиність цього нового народу забезпечується не національністю, культурною або мовною спільністю, але вірою у Христа і Хрещенням. Новий

етиці суперечить поділ народів на кращих і гірших, приниження будь-якої етнічної або цивільної нації. Тим більше незгодні з Православ'ям вчення, які ставлять націю на місце Бога або зводять віру до одного із аспектів національної самосвідомості».

На жаль, саме це – агресивний націоналізм, ксенофобію, міжетнічну ворожнечу – ми бачимо процвітаючими у сучасній Росії, що і призвело до описаних у Концепції наслідків – обмеження прав осіб і народів, воєн та інших проявів насильства. А концепція «руського світу» – це і є вчення, яке зводить віру до одного із аспектів російської національної самосвідомості.

Ви не раз намагалися переконати усіх, що знаходитеся «над схваткою» і хочете примирення. Ale саме у Вашій Концепції сказано: «Православна церква здійснює місію примирення між зачлененими у ворожнечу націями та їхніми представниками. Так, у ході міжетнічних конфліктів вона не виступає на чиємусь боці, за винятком випадків явної агресії або несправедливості, що проявляється однією із сторін». Уесь світ засуджує агресію Росії проти України, але Ви, на додому мирській владі або через страх перед нею, мовите і не зупиняєте російське керівництво як агресора.

Владико!

Все це я пишу не для того, щоб образити або признати Вас, але з обов'язку старшого по висвячуванню єпарха, який покладав на Вас архієпископську хиротонію, з обов'язку побратима у Христі. Я щиро бажаю, щоб Україна і Росія жили у миру і взаємно корисному співробітництві, а Російська і Українська православні церкви перебували у спілкуванні, як рівні Помісні церкви.

Але досягти цього можна тільки тоді, коли Росія перестане дивитися на Україну як на свою частину і територію, на український народ – як на частину російського народу, на Українську церкву – як на частину Московського патріархату. Як Ви Вам та іншим у Росії не хотієте, Україна – не Росія, Українська держава – незалежна, суверена держава, український народ – самостійна політична нація.

I Ви, і ми говоримо про бажання миру. Ale мир буває різний, адже і окупація приносить припинення воєнних дій, однак вона не є справжнім миром. Тому доти, доки російські війська і найманці перебувають на українській землі, доки Росія всіляко підтримує збройні дії на українській території – істинний, справедливий мир не може бути відновлений.

Те, коли припиниться агресія Росії проти України, а не зею – принесені на нашу землю смерть, кровопролиття, страждання і горе людей, залежить у тому числі і від Вас.

Тому закликаю Вас, перед лицем Божим і совістю, підняти голос не багато слівної і багатозначної дипломатії, а правди, і тим сприяти припиненню ворожнечі і кровопролиття. Хай укріпить Вас Господь до такого подвигу.

З любов'ю до Христа –

ФІЛАРЕТ
Патріарх Київський і всієї Русі-України
18 червня 2014 р.

Душа в душі... Путін і Кирило

«НА ВАС У НАШОМУ МІСТІ НЕ ЧЕКАЮТЬ...»

У Херсоні не зраділи інформації щодо можливого візиту голови РПЦ Патріарха Кирила в липні цього року. Мер міста Володимир Миколаєнко прокоментував цю інформацію, повідомивши його прес-службу.

«Зараз в ЗМІ активно обговорюється можливе перенесення святкування хрещення Русі з Києва до Херсона та візит з цього приводу до нашого міста Патріарха Російської православної церкви Кирила. Я хотів бы зауважити, що ми з великою повагою ставимося до прихожан Православної церкви Московського патріархату, до всіх священиків, які служать у нашему місті, і до Митрополита Володимира, який є очільником УПЦ МП», – розповів міський голова Херсона.

«Ми всіляко сприяємо розвитку духовності в Херсоні, але боюся, що зараз Патріарх Кирило ніякого відношення до духовності не має. Якщо коротко: пан Кириле, на Вас тут не чекають. Якщо розлог: ми знаємо,

скільки пану Патріарху потрібно охорони для забезпечення безпеки, а в Херсоні лише 350 тисяч населення, то буде важко половину з них зробити охоронцями. Також, я на жаль, у нас в міському виконкомі скінчилася ліцензія на «Фотошоп» і буде важко домальовувати на фото Патріарху Кирилу паству», – наголосив Миколаєнко.

«Також зауважу, що пан Кирило як очільник РПЦ благословляє агресію Російської Федерації проти нашої країни, і є головним пропагандистом уявлення «руського світу», за який зараз помирають чеченці та росіяни на сході України. Херсон є мирним та українським містом, і нам дуже не хотілося б бачити агресора на нашій землі», – каже мер Херсона.

В КРИМУ ВІДБИРАЮТЬ ХРАМИ У КИЇВСЬКОГО ПАТРІАРХАТУ НА КОРИСТЬ МОСКОВСЬКОГО

Бойовики забороняють українському духовенству служити в храмах Луганщини. Про це заявив Радіо «Свобода» представитель Української православної церкви Київського патріархату Філарет.

За його словами, не менш складна ситуація склалася із парафіями на території окупованого Росією Криму. Кримська «влада» відбирає храми у Київського патріархату на користь Московського.

«У Криму декілька наших храмів уже забрали. Зокрема, у селі Перевальному. Переїходи є і у нашого центрального храму у Сімферополі – хочує переглянути угоду про оренду. Якщо ми раніше платили оренду в одну гривню на рік, то зараз хочує, щоб ми платили 600 тисяч гривень на рік. Загалом у Криму в нас зараз діє 10 храмів, і є 13 священиків. Тиск на нашу церкву йде. Ale не такий, як в Луганській області. Tam нашому духовенству не дозволяють служити в наших храмах. Переїходжає так звана «луганська влада» «ЛНР» і терористи», – розповів представник Української православної церкви Київського патріархату Філарет.

За його словами, озброєні люди в Луганську приходять на територію храму і чергують, щоб віряни не приходили.

«ПОСЛІДОВНА ТА ПРИНЦИПОВА ПОЗИЦІЯ МІНІСТЕРСТВА НАДЗВИЧАЙНО ВАЖЛИВА...»

Міністр культури України Свєн Нищук зустрівся з керуючим Кримською єпархією Української православної церкви Київського патріархату, архієпископом Сімферопольським і Кримським Климентом. На зустрічі також був присутній директор департаменту у справах релігій та національностей Міністерства культури Володимир Юшкевич.

Владика Климент подякував Міністерству культури України за послідовну та принципову позицію у відстоюванні прав і свобод українців, зокрема, віруючих УПЦ Київського патріархату на тимчасово окупованій Росією території Криму.

«Для нас, українців Криму, надзвичайно важливою є увага влади України, адже ми постійно стикаємося зі свавіллям і тиском з боку теперішньої влади в Криму. У нас забирають храми, піднімаються тарифи, все робиться для того, щоб на півострові не було Київського патріархату. Тиск відбувається також на інші церкви та кримських татар. Ми очікує-

мо щодні провокації і живемо в стані небезпеки. Ми маємо справу зі справжніми репресіями», – сказав архієпископ Климент.

Владика Климент також відзначив важливість реалізації проекту «Кримський дім», яким опікується Міністерство культури України. Також архієпископ поінформував Є. Нищука про життя Кримської єпархії та української громади на півострові.

СВЯЩЕННИЙ МІСЯЦЬ РАМАДАН

Міністр культури України Свєн Нищук привітав усіх віруючих мусульман України із святковими днями Священого місяця Рамадан.

Традиційно Рамадан – час, коли віруючі мусульмани, відвідаючи відповідні місця, зустрічаються з родинами та друзями, відвідуючи мечеті, відвідуючи святині, відвідуючи місця, де відбуваються ритуали, які сприяють зближенню людей, збереженню миру та гармонії відносин у суспільстві.

Саме сьогодні – у відповідний час реформування нашого суспільства – особливого значення набуває усвідомлення єдності українського народу, утвердження толерантності і взаємоповаги в міжконфесійних та міжнаціональних відносинах. Бажаю усім святкові дні миру і злагоді кожній мусульманській родині! Нехай же вони будуть для вас радісними, сповненими оптимізму та надії, – говориться у привітанні.

* * *

Одна з найважливіших складових місяця Рамадан – ораза, тобто піст, триває 30 днів. Протягом цього періоду мусульмани мають повністю утримуватися від вживання їжі та пиття у світлій час доби.

Піст є священний для мусульман

місяць є одним з п'яти стовпів ісламу та вважається обов'язковим для правовірних. Від його дотримання звільняються літні та хворі люди, неповнолітні діти, вагітні жінки й матері-годувальниці. Також від посту звільняються ті, кого Рамадан застав у дорозі.

Під час посту не можна лаятися, обманювати, злитися й лихословити. Протягом місяця Рамадан мусульмани повинні робити добре, допомагати хворим, робити пожертву і роздавати милостиню у межах своїх можливостей. Обов'язковим пожертвуванням є фітр – певна сума грошей, яку роздають тим, хто потребує допомоги. Розмір фітру визначається регіональними духовними управліннями з урахуванням місця проживання та життєвого рівня конкретного регіону. За рішенням Духовного управління мусульман Криму цього року розмір обов'язкового пожертвування складе 100 рублів з мусульманина.

Після закінчення місяця Рамадан настає одне з двох головних свят мусульман – Ораза-байрам, або свято розговіння, яке відзначається три дні. У цей

РІЗДВО ІВАНА ХРЕСТИТЕЛЯ

Одне з найвеличніших церковних свят — Різдво Івана Хрестителя, яке завжди припадає на 7 липня, має доволі цікаві традиції і в народному побуті.

Після церковної відправи вся родина збирається за обіднім столом і неодмінно споживає Іванів борщ. А готують цю страву, звісно, з молодої городини. Вона хоч пісна, але смачна і, головне, корисна. Таки додає сили та здоров'я. Селянам особливо можна порадіти — все вирощено своїми руками, споживаємо плоди власної праці!

На Іванове Різдво також харчуються молодою картоплею. Якщо її багато вродило, і вона не псується в землі, то господар може розраховувати на добрий врожай цієї городньої культури.

Як десерт — ласують варенням з ягід та плодів садовини, дарами лісу, зокрема чорницею. Тому її ще називають Іванова ягода. До свята Івана вона якраз дозріває.

Будень чи свято, але прагматичний селянин завжди вів фенологічні спостереження, стежив за погодою. Тож з Івановим днем, або Купалом, пов'язано багато прогностичних прикмет. У народі кажуть:

— Коли на Івана проса з ложку, то восени буде і на ложку.

— Велика роса на Івана — буде врожай огірків та горіхів.

— Іванова ніч зоряна — добре вродять гриби.

— Іванів день дощовий — на невроят хліба.

— Якщо на Івана побачиш веселку, то далі літо буде дошовим.

Все ж у народній традиції за цим днем закріпилася назва Купала, Івана Купала, Купайла. Побутують такі прислів'я:

— Зелене Купало в літо упало.

— До Івана Купала просять дощу, а після Купала він і сам приде.

— На Івана Купала баба муки не мала, а на свято Петра пирогів напекла. (Адже в деяких регіонах України, зокрема, на Півдні, цієї пори вже починаються жнива).

— Після Купала не треба жупана.

Тарас ЛЕХМАН,
журналіст

3 20 до 25 червня — найкоротша ніч і найдовший день. Це день літнього сонцевороту, який відзначали наші пращури ще 7 тисяч років тому як свято Купала.

21 червня, коли настає День літнього сонцестояння, коли Всесвіт приносить найдовший день і найкоротшу ніч, де саме в цей час бере шлюб Водяни та Сонце-батько, коли вся Природа буяє із радості цвіте жито, даруючи життя людству, і гучним утасманичним пострілом розkvітає квітка Папороті, саме в цей день, за давнією предківською традицією, у Музей історії сільського господарства Волині-скансені, що в селищі Рокині Луцького району, традиційно проходило святкування Купала. Це була «Ніч на Купала» в музей-скансені.

До участі у святкуванні долучились не тільки громади рідновірів «Лада» Волинської області, а й учасники Першого пісенного фестивалю «Купайло в піснях». Чимало прибуло гостей навіть із сусідніх районів і областей, а також майстри традиційних волинських ремесел. Вони змогли не тільки побачити, а й самі взяти участь в інтерактивному фольклорно-етнографічному спрвиходідстві величного літнього свята. Учасники за один вечір отрапили у казку, де кожен мав можливість перевтілитися в герой древніх легенд з Лесиної «Лісової пісні».

З давніх-давен Свято Купайла відбувалося в період, коли Сонце найвище піднімається над Землею, посилає найбільше тепла і світла, дарує свою найвищу чудодійну силу для всього живого і неживого. Цей день наставав 20-25 червня. Хочемо ми того чи ні, знаємо ми про це чи ні, віримо ми в це явище чи ні, а для Всесвіту то однаково. Приходить день, настає час і... Сонце бере шлюб з Водою. Наші предки відзначали в цей день величне свято Купала, бога кохання, плодючості, доброти, благополуччя і достатку в житті. Не 6-7 липня, коли день уже зменшується на курячий крок, на гусячу лапку, на макову зернику, а саме з 20 до 25 червня. Бісаме в Купальську ніч розцвітала папороть — чаювна вогняна квітка щастя. Важалося, хто її зірве, той усе на світі знатиме, відшукав усі скарби, володітиме чудо-

дійною силою і причарує найкращу дівчину.

На купальське свято поспішили всі, хто жив у селі. Вважалося, хто не приде до священного вогнища, той є відьмою (відьмаком). Тому кожен намагався долучитися до цього літнього обрядодійства.

Сценарій свята розробили науковці Музею історії сільського господарства Волині-скансені, що в селищі Рокині Луцького району, традиційно проходило святкування Купала. Це була «Ніч на Купала» в музей-скансені.

До участі у святкуванні долучились не тільки громади рідновірів «Лада» Волинської області, а й учасники Першого пісенного фестивалю «Купайло в піснях». Чимало прибуло гостей навіть із сусідніх районів і областей, а також майстри традиційних волинських ремесел. Вони змогли не тільки побачити, а й самі взяти участь в інтерактивному фольклорно-етнографічному спрвиходідстві величного літнього свята. Учасники за один вечір отрапили у казку, де кожен мав можливість перевтілитися в герой древніх легенд з Лесиної «Лісової пісні».

З давніх-давен Свято Купайла відбувалося в період, коли Сонце найвище піднімається над Землею, посилає найбільше тепла і світла, дарує свою найвищу чудодійну силу для всього живого і неживого. Цей день наставав 20-25 червня. Хочемо ми того чи ні, знаємо ми про це чи ні, віримо ми в це явище чи ні, а для Всесвіту то однаково. Приходить день, настає час і... Сонце бере шлюб з Водою. Наші предки відзначали в цей день величне свято Купала, бога кохання, плодючості, доброти, благополуччя і достатку в житті. Не 6-7 липня, коли день уже зменшується на курячий крок, на гусячу лапку, на макову зернику, а саме з 20 до 25 червня. Бісаме в Купальську ніч розцвітала папороть — чаювна вогняна квітка щастя. Важалося, хто її зірве, той усе на світі знатиме, відшукав усі скарби, володітиме чудо-

дійною силою і причарує найкращу дівчину.

Головними персонажами на святі були Купала та Марена, які уособлюють чоловіче (соначне) і жіноче (водяне) божества. Ці дві дійові особи учасники свята виготовляють як опудала із сіна. А поєднання чоловічої і жіночої стихії на святі символізувала гілка верби — Купайлици, яку дівчата прикрашали польовими квітами, різникользовими стрічками, бубликами, дзвіночками.

На святі Купайла збереглося

менника і дослідника.

Головними персонажами на святі були Купала та Марена, які уособлюють чоловіче (соначне) і жіноче (водяне) божества. Ці дві дійові особи учасники свята виготовляють як опудала із сіна. А поєднання чоловічої і жіночої стихії на святі символізувала гілка верби — Купайлици, яку дівчата прикрашали польовими квітами, різникользовими стрічками, бубликами, дзвіночками.

На святі Купайла збереглося

найменше у майбутнє і загадати бажання. З заходом сонця, під загальне пожавлення, хлопці спустили з гори вогнище колесо-Сонце. А дівчата, кидаючи у воду свої віночки, — загадали на суджено-го. Чий вінок хлопець дістane з води, того їй дівчина поцілувати і має бути з ним у парі на цю ніч.

А потім усі стали у коло навколо вогнища, пішли по сонцю і співали купальських хороводних пісень. Ведуча обрядодійства Ганна Яківна запропонувала учасникам:

— Яке бажання ви б хотіли

В НІЧ НА КУПАЛА

давнє поклоніння наших пращурів Воді і Вогню. Вони їх вважали всеочищаючими, всеоберігаючими і цілющими силами.

Купальська ніч духовно єднала людину з природою, возвеличувала побут, освічувала почуття молодих сердець. Основним стрижнем, довкола якого відбувалося дійство, був купальський вогонь. Кожен вважав за честь очиститися вогнем, тричі перестрибнувши через багаття.

Поки горіло вогнище, лунали купальські пісні народних самодіяльних аматорських колективів Рожищенського та Луцького районів. Найактивніші колективи, такі, як «Писанка» з м. Рожище (керівник — Валентина Добровольська), «Журавка» Бричанського будинку культури (керівник — Тетяна Пузняк) та «Горлиця» з смт. Рокині Луцького району (Наталя Антонова), отримали подяки від дирекції Музею історії сільського господарства Волині-скансену за цінні подарунки-книги з авторським підписом самого пись-

ки у березовому гайку. При цьому вони підтанцювали і співали купальських пісень.

Тим часом хлопці розплювали багаття. А потім змагалися з дівчатами за купальське гільце. Дівчата не здавалися, але врешті гільце спільно кидали у вогнище. Змагалися і за Марену — та і її — у священний вогонь.

Палаюча брама, через яку повинен кожен пройти, манила усіх своєю загадковістю. Адже кожен хотів згля-

воді. Але не зважали на це, бо знали, що така процедура завжди була ефективним народним зціленням від хронічних хвороб.

Заключним акордом свята стала презентація козацько-молодиків із села Маяки, братів Бондаруків Андрія і Володимира, які змонтували і підпалили в цю ніч Сваргу. Вона символізувала символ Сонця у русі. Цей древній солярний знак завжди був для більш народів символом Небесного круговороту, Жит-

український композитор.

9

1659 р. — відбулась перемога об'єднаного україно-кримського війська над московськими загарбниками в Конотопській битві.

9-16 липня 1944 р. — тривав останній великий бій УПА-Захід з німецькими військовими частинами біля с. Кам'янки і Липа. Німци в тих шестиденних боях зазнали великих втрат.

1972 р. — відбувся перший ядерний вибух на території України в промислових цілях, 2 км від селища Хрестище, Харківська область.

Помер:

1987 р. — Улас Самчук, український письменник, журналіст і публіцист, редактор, лауреат Української Могилянсько-Мазепинської академії наук (УММАН), член уряду УНР на вигнанні, член об'єднання українських письменників ОУП «Слово».

10

1651 р. — відбувся найбільший бій Хмельниччини, який пройшов біля містечка Берестечко між Військом Запорозьким під командуванням Богдана Хмельницького та союзним йому кримськотарським військом Іслама III Герая, з одного боку, та армією Речі Посполитої під командуванням Яна Казимира II, — з іншого.

1994 р. — Леоніда Кучму обрано Президентом України.

УКРАЇНСЬКИЙ КАЛЕНДАР

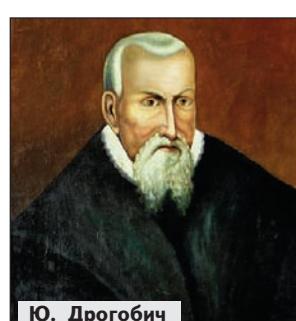
ЛИПЕНЬ

4

1917 р. — відбувся збройний виступ вояків Другого українського імені гетьмана Павла Полуботка козачого полку та членів Українського військового клубу імені Полуботка з метою проголошення Незалежності України. Виступ мав соціальні та політичні причини. Вояки-полуботківці страждали від нестачі продовольства, медикаментів, поганіх умов проживання. Політичними причинами заколоту стала нерішуча національна та військова політика Української Центральної Ради. У вирі повстання опинилися понад 10 тисяч озброєних вояків та більша частина киян. Тим не менш, завдяки злагодженню та скоординованим діям Центральної Ради та керівництва Київського військового округу (КВО), виступ було придушене, а його учасників вислано на фронт.

Народилися:

1891 р. — Петро Панч, український письменник групи «Плуг», ВАПЛІТЕ, ВУСПП. Офіцер Ар-

Ю. Дрогобич

дила посаду Президента Української держави.

1986 р. — у Мюнхені помер Ярослав Стецько, активний діяч ОУН. З 1941 р. — перший заступник провідника ОУН-Б С. Бандери. У 1942-1944 рр. перебував у німецькому концтаборі. Після звільнення керував антибільшовицьким блоком народів, був головою Проводу ОУН-Б.

6

День Військ Протопів'яної оборони України.

День працівників морського і річкового флоту.

Івана Куп

СВІТЛО І ТІНІ БАХЧИСАРАЯ

Архітектура древня і сучасна Кримського півострова є головною темою творчості художника Олександра Кропка. На персональній виставці, що відкрилася у Всеукраїнському інформаційно-культурному центрі, він пропонує здійснити подорож у Бахчисарай, одне з кримських міст, де сліди древніх епох зберігають досі багато житлових і культових споруд, кам'яне мощення вулиць і навіть покрівлі з черепиці, побачити його світло і тіні, розгадати містичну ауру і таємничість.

Леся Українка писала у вірші «Бахчисарай» із циклу «Кримські спогади»:

*Повітря діше
чарівним спокоєм,
Над сонним містом
легокрилим роем
Витаютъ красні мрії,
давні сні.
І верховіттям тонкій тополі
Кивають стиха,
шепотять поволі,
Про давні часи згадують вони...*

У Криму О. Кропка знають як чудового аквареліста. Архітектор за фахом, він і свої картини малює так, немов складає сюжетні композиції з мозаїчних клаптиків. Його живописні твори тричі демонструвалися на Всесвітній виставці мініатюри в Торонто (Канада), в експозиції кримських художників у Хайдельберзі (Німеччина). Він чотири рази відзначався дипломами за перші та другі місця в Бієналі камерної акварелі, лауреат Премії Криму. А на цій виставці вперше в такому великому обсязі постає перед глядачем як живописець олією. Переходити на цю техніку від своєї улюбленої акварелі його спонукають кліматичні умови: дощова погода і зима, коли вояні фарби на папері погано сохнуть.

Бахчисарай вразив Олександра своєю середньовічною патріархальністю з першого погляду. Це було, коли він приїхав сюди з рідного Генічеська Херсонської області студентом Харківського інституту будівництва та архітектури разом з молодшим братом і батьком, який проплив синів дорогами і стежками по місцях, де жив до Великої Вітчизняної війни.

Це село Сююрташ, нині Білокам'янка за Бахчисаarem. Звидти пішов на фронт.

Може, саме батьківські гени відіграли визначальну роль у виборі Олександром свого місця роботи після закінчення ВНЗ. Він обрав Крим і в тому ж 1976 році іде в Бахчисарай на пленер, організований для самодіяльних художників Республіканським науково-методичним центром культури, мистецтва та народної творчості. Взяв із собою фарби, гуаш, туш, перо — все, чим володів, і в цих техніках виконав невелику серію робіт з Ханського палацу. З того часу це місто стало об'єктом його особливо пильного професійного інтересу та частиною біографії. Намалюванім на тому своєму першому пленері пейзажі і відкривається на виставці «Бахчисарай, Салачик 1996-2006» ретроспектива створених за більш як тридцять років олійних робіт автора з видами міста.

— Ми тоді прагнули бути авангардистами, — коментує художник свої тогочасні пошуки власного стилю в образотворчому мистецтві, жовто-коричневий колорит обрисів міста, в якому поєднані відтінки спеціального кримського літа і червоно-золотистого спектру барв осені.

А на інших пейзажах, які створювалися з листопада до березня, природа безпідступно на деревах оголюється і всю безсніжну

кримську зиму немов завмірає до весни. Білими плямами на цьому приглушеному, з холодною синявкою фоні висвітлюються лише скелі, стіни будинків та огорожі із черепашника, кози, вівці... Світиться сріблом навіть штукатурка. І від цього світла вся картина наповнюється ніжністю, спокоєм, умиротворенням і водночас внутрішнім рухом. У гармонії колориту і биття свого серцячується мелодія «Бахчисарайської хайтарми», а співачка, заслужена артистка Криму Афізé Каасара, виконавши на відкритій виставці декілька кримськотатарських народних пісень, сказала:

— Ці старовинні пісні, більшість з яких про кохання, складалися і звукали саме в таких куточках старого Криму, як зображені на картинах. І куди б я не приїжджаля з концертами, всюди бачу ці будиночки, що зникають.

А поки вони є на місцевості, О. Кропко прагне зачарувати їх на полотні та папері. Він знає їх усі пощучно в кожному населенному пункті, стан діючий чи на межі руйнування. Це, перш за все, Соколине (Коккози) і Нагірне (Махульдор) Бахчисарайського району. Художник настільки глибоко проникає в образ непомітних куточків, що його пейзажі, за словами завідувача виставково-експозиційного сектора ВІКЦ, заслуженого діяча мистецтв Криму Ельміри Черкезової, — це пісні у фарбах, а їхній автор — співвець Криму, що зникає в просторі та часі.

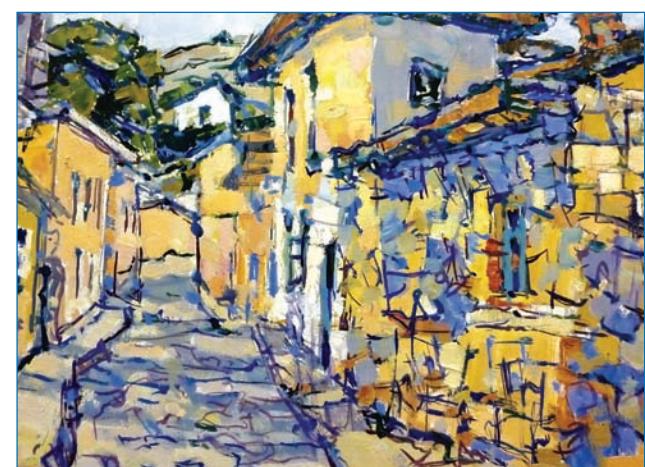
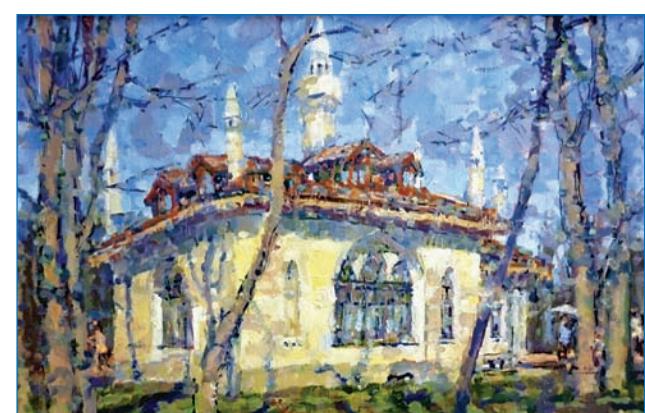
— Підібрані художником шари фарб роблять змальо-

вувану натуру крашою, ніж вона є насправді. І саме так, з присутнім у картинах власним колоритом, народжується справжнє мистецтво, — сказав директор Сімферопольської дитячої художньої школи, заслужений працівник культури Криму Ілля Борохов.

Досконало оволодіти технічними прийомами живопису О. Кропку допомагали в Генічеському керівник дитячої ізостудії Микола Писанко, в інституті — викладач Петро Юрченко, дружба з яким триває й донині. А як нову особистість зі своїм почерком на кримській палітрі його першим помітив, відзначав багато років мистецтвознавець Рудольф Подуфалій. Його оцінка або, за висловом художника, «пара очей» була для нього дуже важливою.

У стилі російських художників Михайла Врубеля і Костянтина Коровіна певнелько Кропка сміливо експериментує з освітленням, виразністю і колоритом фарб. А коли після знайомства з бахчисарайським архітектором Олександром Зтурським у нього з'явилася можливість подовгу перебувати зі своїм мольбертом у цьому місті, йому вдалося реально передати його життя в години вранішнього пробудження, у пронизаний білим світлом полуночі і в сйові вечірніх вогнів у вікнах будинків, на вулицях і в парках. Фарби на полотні поєднані так, що наявні у затемненому залі картинні світяться, як ліумінесцентні. І в цьому — їхня особливість та неповторність.

Зімкнулася в коло дорога, якою ходили багато попередніх предків, яка змиває грязь з наших душ, напоює радістю відкриттів. Хочеться слухати мову землі, відчувати її серцем і з пробудженням почуттям відповідальності жити, знайти свое призначення в збереженні минулого і прикрашенні дня нинішнього. Якщо скласти разом усі дні, які О. Кропко провів на виїзді в Бахчисарай, досліджував архітектурну забудову, малював з натури старе місто, його древній район Салачик, розташований між Ханським палацом і фортецею караїмів Джукфт-Кале, вулиці та окремі будівлі — довгий дім, біля південних воріт, під скелею,

з верандою, — то вийде в цілому 2,5 року, а в художньому вираженні — більше тридцяти олійних картин і одна темпера.

Першоджерелом в їхньому створенні завжди була архітектурна основа — житлова, культова чи господарська, а природа — на другому плані: трошки землі, неба, гір, виноградні лози... Лише для серії з бузком зроблено виняток. Сюжети не продиктовані натурою, а програмні, композиційно зmodельовані за власним задумом. Кожен кущ чи справжні зарости фіолетового бузку пробуджують особливі почуття і переживання. А що в розташованому в межигір'ї Бахчисарай тепліше, ніж по всьому Криму, і бузок розцвітає на місяць раніше — у квітні, то ця близькість до холодного періоду року передана автором у вечірній затемненій тональністі. Вона гармонійно впливається в загальну імпресіоністичну лінію експозиції, яка немов повертає нас назад у минуле і водночас акцентує увагу на скороминності матеріальних форм предметів і природи.

Минулого року О. Кропко здійснив з дружиною екскурсійну поїздку в Стамбул. Їхав спеціально для того, щоб подивитися архітектуру та мозаїчний цикл собору Святої Софії, одного з найбільших храмів християнського світу, який називають восьмим чудом світу. А побачив за п'ять днів багато й інших

настав липень, гарячий і спекотливий. Через це кримські художники його не люблять. Для роботи їм кращі інші періоди року: весна в буйні зелені, золотиста осінь і зима з шатром вулиць і будинків. У цій красі та грі кольорів природи знаходить Олександр Кропко безліч сюрпризів і приємних відкриттів по ту сторону світла і тіні.

Валентина НАСТИНА

СОНЯЧНА УКРАЇНА

У Національному музеї Тараса Шевченка відкрилася виставка живопису київського художника Андрія Куцаченка «Сонячна країна». Автор багато подорожував Україною, аби там писати. Скрізь його зустрічали прекрасні гостинні люди і розкішна українська природа. На полотнах Куцаченка — Закарпаття і Крим, Київ і Приазов'я. Спокійні гірські пейзажі чергуються з динамічними міськими мотивами. Картина «Майдан» відображає стійкість людського духу і патріотизм.

Мета виставки — нагадати всім жителям України, що мир — це найголовніша цінність, що небо має бути блакитним, трава — зеленіті, а Україна — залишається неподільною!

Анатолій ЗБОРОВСЬКИЙ

А. Куцаченко. «Кримський мотив»

